

การออกกองทุน ETF ในไทย: โอกาส และ ข้อจำกัด

กองทุนรวม Equity ETF คือกองทุนเปิดที่จดทะเบียนและซื้อขายในตลาด. เสมือนเป็นหุ้นหุ้นหนึ่ง ซึ่งมีนโยบายการลงทุนในตราสารทุนที่คล้ายกับ index fund แต่มีคุณสมบัติพิเศษที่ส่งเสริมการทำ market making และ arbitrage ส่งผลให้ราคาซื้อขายของหน่วยลงทุนมักจะเท่ากับมูลค่าต่อหน่วย ไม่มี discount เหมือนกับกองทุนจดทะเบียนอื่น ๆ จากการศึกษาพบว่า การออกกองทุน Equity ETF ในประเทศไทย จะมีประโยชน์ต่อทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงผู้ลงทุนทั้งรายย่อยและสถาบัน โดยกองทุน ETF สามารถช่วย

- เพิ่มสภาพคล่องให้กับตลาด ซึ่งรวมไปถึงกลุ่มหลักทรัพย์อ้างอิง และตราสารอนุพันธ์ที่ใช้ดัชนีอ้างอิงตัวเดียวกัน
- ขยายฐานผู้ลงทุนโดยสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ลงทุนรายย่อยและสถาบัน ทั้งในและต่างประเทศ โดยเฉพาะผู้ลงทุนหน้าใหม่ที่ต้องการบริหารจัดการสินทรัพย์ของตนเองแต่ไม่กล้าที่จะรับความเสี่ยงจากการลงทุนในหุ้นโดยตรง
- เพิ่มผลิตภัณฑ์ให้กับตลาดหุ้นไทยและสร้างโอกาสทางธุรกิจให้กับบล. และบล.
- กองทุน ETF ไม่ส่งผลกระทบต่อทางลบในด้านที่กระจายส่วนแบ่งทางการตลาดจากกองทุนรวมประเภท index fund จากการศึกษาผลกระทบดังกล่าวที่ประเทศสหรัฐอเมริกาพบว่า index fund ไม่ได้รับผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญจากการขยายตัวของกองทุน ETF โดยมูลค่าสินทรัพย์ของ index fund ยังคงขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นในช่วงเวลาก่อนหรือหลังการมีกองทุน ETF

อย่างไรก็ตาม ไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะทำให้กองทุน Equity ETF ประสบความสำเร็จในไทย เนื่องจาก

- วัฒนธรรมการลงทุนในไทยที่การลงทุนในกองทุนรวมยังไม่ได้รับความนิยมเมื่อเทียบกับการลงทุนในหลักทรัพย์ต่าง ๆ โดยตรง และกลุ่มผู้ลงทุนในกองทุนรวมส่วนใหญ่มักเลือกลงทุนในกองทุนที่มีนโยบายแบบ active management แทนที่จะลงทุนในกองทุนประเภท index fund โดยปัจจุบันมีมูลค่าทรัพย์สินสุทธิเป็นเพียงร้อยละ 2 หรือประมาณ 7,000 ล้านบาท ของมูลค่ามูลค่าทรัพย์สินสุทธิของกองทุนรวมที่ลงทุนในตราสารทุนทั้งหมด
- ตลาดหุ้นไทยไม่จูงใจให้มีคนเข้ามาทำหน้าที่เป็น market maker
- มี distribution channel ที่ค่อนข้างจำกัด เช่นไม่มีบริการ fee-based advisory ต้องซื้อขายผ่านบล.เท่านั้น เป็นต้น

ดังนั้น เพื่อผลักดันให้กองทุน ETF ประสบความสำเร็จดังกล่าวข้างต้น ผู้ที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ทำ market consultation เพื่อสามารถจัดตั้งกองทุน ETF ที่มีคุณสมบัติต่าง ๆ ที่ตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้ลงทุนเป้าหมายซึ่งเป็นการผสมอย่างสมดุลระหว่างผู้ลงทุนรายย่อยและผู้ลงทุนสถาบัน
2. ทำการตลาดและให้ความรู้แก่ผู้ลงทุนอย่างเหมาะสม เพื่อสร้าง demand และเพื่อสร้างวัฒนธรรมการลงทุนในกองทุน เช่น ส่งเสริมให้บริการประเภท fee-based advisory ร่วมมือกับธนาคารพาณิชย์ให้ทำหน้าที่เป็น distribution channel
3. พัฒนากลไก และปรับเกณฑ์ต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการทำ arbitrage และการทำ market making ของกองทุน ETF ทั้งนี้รวมถึง (i) การมี futures contract ที่อ้างอิงดัชนีเดียวกัน และ (ii) การอนุญาตให้ทำการขายชอร์ต (short sale) หน่วยลงทุน ETF และกลุ่มหลักทรัพย์อ้างอิง
4. บริหารจัดการให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับผลประโยชน์ไม่มากก็น้อย (incentive alignment) เพื่อจูงใจให้แต่ละหน่วยงานทำหน้าที่ของตน เช่น market maker ตกลงรับผิดชอบ (commit) ในการดูแลสภาพคล่อง

ทั้งนี้ เนื่องจากกองทุน Equity ETF นี้จะเป็นกองแรกในไทย การดำเนินการดังกล่าวจำเป็นต้องใช้เวลาและต้องการความร่วมมือจากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้กองทุน ETF ประสบความสำเร็จให้มากที่สุดที่พึงทำได้

จัดทำโดย

เมธินี ลีวราภากุล

Email: research@set.or.th

Disclaimer

ข้อความที่ปรากฏในการศึกษาฉบับนี้เป็นความเห็นส่วนตัวของผู้เขียนโดยเฉพาะ ซึ่งไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหน่วยงานที่ผู้เขียนสังกัดอยู่ รายงานฉบับนี้จัดทำบนพื้นฐานของข้อมูลที่เชื่อว่ามีที่น่าเชื่อถือ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความรู้และแนวคิดแก่ผู้อ่านเท่านั้น

จุดประสงค์ของการศึกษา

เนื่องจากในปัจจุบัน กองทุนรวม Exchange Traded Fund เป็นที่นิยมอย่างกว้างขวางในวงการตลาดทุนโดยเฉพาะจากผู้ลงทุนทั้งรายย่อยและสถาบัน โดยมีอัตราการเติบโตแบบสะสม (Compound Annual Growth Rate) ของมูลค่าทรัพย์สินที่กองทุนจัดการอยู่ (asset under management) ของทุกกองทุน ETF ทั่วโลกรวมกัน ประมาณร้อยละ 70 หรือเกือบเท่าตัวทุกทุกปีตั้งแต่ปี 2536 ทั้งนี้ ณ พฤษภาคมปี 2549 มีมูลค่า asset under management ของทุกกองทุน ETF ทั่วโลกรวมกันกว่า 18 ล้านล้านบาท ยิ่งไปกว่านั้นเกือบทุกตลาดหลักทรัพย์ในภูมิภาคเอเชียไม่ว่าจะเป็นตลาดเกาหลี ตลาดไต้หวัน ตลาดสิงคโปร์ ตลาดมาเลเซีย หรือแม้กระทั่งตลาดใหม่อย่างตลาดจีน ได้มีการจัดตั้งและซื้อขายกองทุน ETF แล้ว

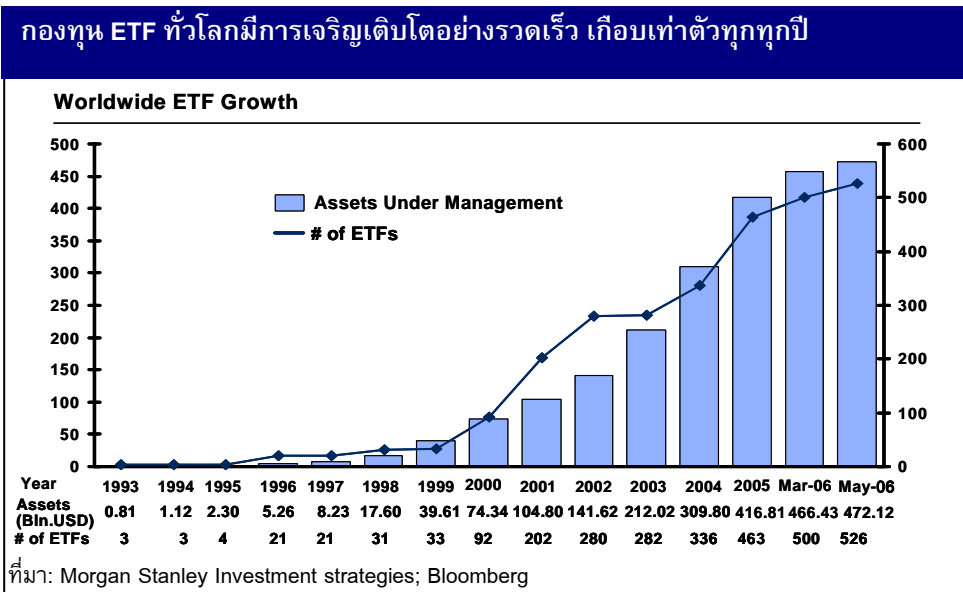
การศึกษานี้จึงถูกจัดทำขึ้นเพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่แสดงให้เห็นถึงการทำงานของกองทุน Equity ETF โอกาสและข้อจำกัดในการออกกองทุน ETF ในประเทศไทย และบทเรียนจากประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก โดยไม่ได้มุ่งหวังให้ยึดเป็นบรรทัดฐานในการออกกองทุน ETF และเป็นแนวทางที่ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจะดำเนินการต่อไป ทั้งนี้ ผู้จัดทำขอขอบคุณคณะทำงานส่งเสริมธุรกิจกองทุนรวมอีทีเอฟตราสารทุนเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ ในการให้ความเห็นเพิ่มเติมทำให้การศึกษานี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น หากมีข้อสงสัยหรือคำถามเพิ่มเติม โปรดติดต่อ research@set.or.th

NAVIGATOR – คำถามมีคำตอบ

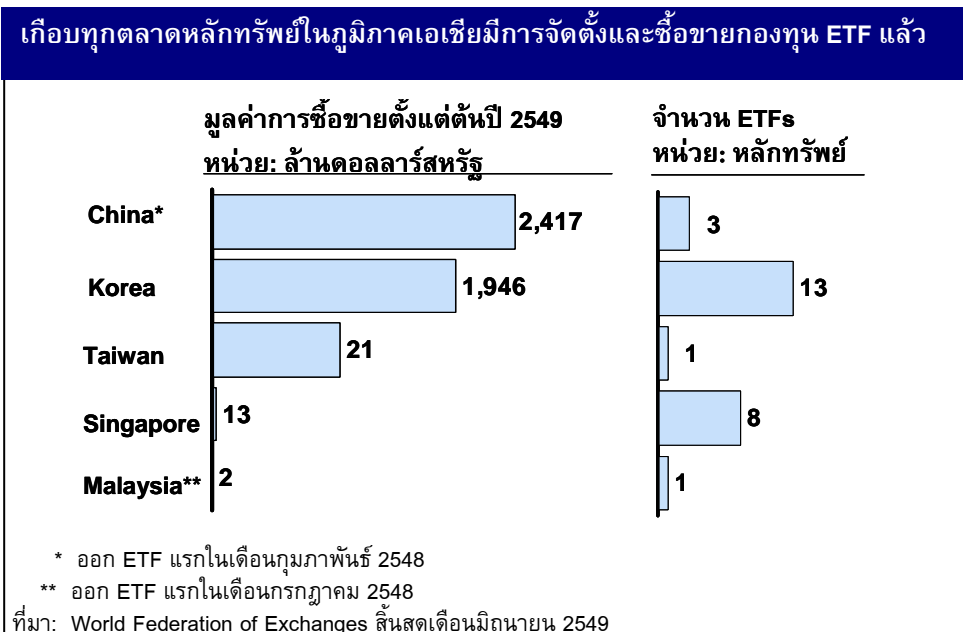
คำถาม	คำตอบ (หน้า)
จริงหรือที่กองทุน ETF เป็นที่นิยมมากในต่างประเทศ	4
กองทุน ETF คืออะไร	6
สรุปแล้ว ETF คือหุ้นหรือกองทุน	6
Tracking error คืออะไร	7
NAV/unit คืออะไร	8
กองทุน ETF ต่างกับกองทุนอื่น ๆ อย่างไร โดยเฉพาะกองทุนแบบ index fund	8
ใครเกี่ยวข้องบ้างในกองทุน ETF	10
Participating dealer คือใคร	10
กองทุน ETF ทำงานอย่างไร	11
จะซื้อขายหน่วยลงทุนได้อย่างไรบ้าง	11
จริงหรือที่ว่าหน่วยลงทุน ETF มี 2 ราคา	13
จะทำ arbitrage ได้อย่างไร	14
กองทุน ETF คืออย่างไร สำหรับตลาดทุนโดยรวม	16
กองทุน ETF คืออย่างไร สำหรับบลจ. และบล.	17
กองทุน ETF คืออย่างไร สำหรับผู้ลงทุนรายย่อยและสถาบันทั้งในและต่างประเทศ	18
อะไรคือตัวชี้วัดความสำเร็จของกองทุน ETF	23
อะไรคือปัจจัยที่จะทำให้กองทุน ETF ประสบความสำเร็จ	24
อะไรคือข้อจำกัดในการออกกองทุน ETF ให้มีขนาดใหญ่และมีสภาพคล่องที่สูง	25
ดังนั้น ถ้าอยากเห็นกองทุน ETF สำเร็จดังที่กล่าวมา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องทำอย่างไร	26
ในเมื่อประเทศไทยมีกองทุน ETF กองหนึ่งอยู่แล้วซึ่งก็คือ กองทุน ABF (Asian Bond Fund) แล้วทำไมไม่ใช้ระบบและเกณฑ์ที่มีอยู่แล้ว	30
แล้วต่างประเทศในภูมิภาคนี้ เขากำหนดอย่างไร	31
สำหรับผู้จัดการกองทุนต่างชาติชั้นนำ อะไรคือสิ่งที่ช่วยให้กองทุน ETF ประสบความสำเร็จ	34

ในปัจจุบัน กองทุนรวม Exchange Traded Fund หรือที่เรียกกันสั้น ๆ ว่า กองทุน ETF เป็นที่นิยมอย่างกว้างขวางในวงการตลาดทุน โดยเฉพาะจากผู้ลงทุนทั้งรายย่อยและสถาบัน ซึ่งดูได้จากการขยายตัวของมูลค่าทรัพย์สินที่กองทุนจัดการอยู่ (asset under management) ของทุกกองทุน ETF ทั่วโลกรวมกัน โดยมีอัตราการเติบโตแบบสะสม (Compound Annual Growth Rate) ประมาณร้อยละ 70 หรือเกือบเท่าตัวทุกทุกปีตั้งแต่ปี 2536 ทั้งนี้ ณ พฤษภาคมปี 2549 มีมูลค่า asset under management ของทุกกองทุน ETF ทั่วโลกรวมกันกว่า 18 ล้านล้านบาท ยิ่งไปกว่านั้นเกือบทุกตลาดหลักทรัพย์ในภูมิภาคเอเชียไม่ว่าจะเป็นตลาดเกาหลี ตลาดไต้หวัน ตลาดสิงคโปร์ ตลาดมาเลเซีย หรือแม้กระทั่งตลาดใหม่อย่างตลาดจีน ได้มีการจัดตั้งและซื้อขายกองทุน ETF แล้ว (ภาคผนวก 1)

ภาพที่ 1: จำนวนกองทุน ETF และมูลค่าสินทรัพย์ของกองทุน ETF ทั่วโลก

ภาพที่ 2: มูลค่าการซื้อขายและจำนวน ETF ของบางประเทศในภูมิภาคเอเชีย

ตารางที่ 1: ตัวอย่างกองทุน Equity ETF ที่มีการซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์ในเอเชียแปซิฟิก (ภาคผนวก 1)

ประเทศ	ETF	ตลาดหลักทรัพย์
ออสเตรเลีย	streetTRACKS S&P/ASX 200 streetTRACKS S&P/ASX 50	Australian Stock Exchange (ASX) Australian Stock Exchange (ASX)
จีน (รวมฮ่องกง)	China 50 ETF Tracker Fund of Hong Kong iShares FTSE/Xinhua China 25	Shanghai Stock Exchange Hong Kong Exchanges Shanghai Stock Exchange
เกาหลี	Kodex 200 iShares MSCI South Korea Index Fund	Korea Exchange New York Stock Exchange
สิงคโปร์	StreetTracks Straits Times Index iShares MSCI Singapore Index Fund	Singapore Exchange New York Stock Exchange
ไต้หวัน	iShares MSCI Taiwan Index Fund Polaris Taiwan 50	New York Stock Exchange Taiwan Stock Exchange Corporation
มาเลเซีย	iShares MSCI Malaysia Index Fund	New York Stock Exchange

กองทุน ETF คืออะไร ?

กองทุนรวม Exchange Traded Fund (ETF) พูดง่าย ๆ ก็คือกองทุนเปิดที่จดทะเบียนและซื้อขายในตลาด.เปรียบเสมือนเป็นหลักทรัพย์หนึ่ง ซึ่งมีนโยบายการลงทุนโดยมุ่งเน้นให้ได้อัตราผลตอบแทนเทียบเท่าดัชนีที่ใช้อ้างอิง ทั้งนี้รวมถึงดัชนีราคาหลักทรัพย์ ดัชนีราคาตราสารหนี้ ดัชนีราคาทองคำ

สำหรับการศึกษาจะมุ่งเน้นไปที่กองทุน ETF ที่อ้างอิงดัชนีราคาหลักทรัพย์ กล่าวคือ กองทุนเปิดที่จดทะเบียนและซื้อขายในตลาด.เปรียบเสมือนเป็นหลักทรัพย์หนึ่ง ซึ่งมีนโยบายการลงทุนในตราสารทุนที่คล้ายกับ index fund แต่มีคุณสมบัติพิเศษที่ส่งเสริมการทำ market making และ arbitrage ส่งผลให้ราคาซื้อขายของหน่วยลงทุนมักจะเท่ากับมูลค่าต่อหน่วย ไม่มี discount เหมือนกับกองทุนจดทะเบียนกองอื่น ๆ

ตารางที่ 2: เปรียบเทียบกองทุนปิด กองทุนเปิด หุ้น และกองทุน ETF

หัวข้อ	กองทุนปิด	กองทุนเปิด	หุ้น	กองทุน ETF
1. จำนวนหน่วยลงทุน	- คงที่ ไม่เพิ่ม ไม่ลด	- เพิ่ม หรือลดลงก็ได้	- เพิ่ม หรือลดลงก็ได้	- เพิ่ม หรือลดลงก็ได้
2. อายุโครงการ	- มีกำหนดที่แน่นอน	- ไม่มีกำหนด (evergreen)	- ไม่มีกำหนด (evergreen)	- ไม่มีกำหนด (evergreen)
3. การซื้อขายหน่วยลงทุน	- เปิดให้จองซื้อครั้งเดียวเมื่อเริ่มต้นโครงการ - บลจ. ไม่รับซื้อคืนหน่วยลงทุนจนกว่าจะครบอายุโครงการ - แต่สามารถซื้อหน่วยลงทุนเพิ่มเติม หรือขายคืนได้ เฉพาะกรณีที่บลจ. นำหน่วยลงทุนเข้าจดทะเบียนในตลาด. หรือมีการแต่งตั้งตัวแทนจัดการซื้อขาย	- สามารถซื้อหน่วยลงทุนเพิ่มเติม หรือขายคืนให้กับบลจ. โดยตรงหรืออาจติดต่อผ่านตัวแทนสนับสนุนการขายก็ได้ (ระบุไว้ในหนังสือชี้ชวน)	- ซื้อขายหลักทรัพย์ผ่าน บล.	- ซื้อขายหลักทรัพย์ผ่าน บล. - บลจ. จะไม่รับซื้อหรือขายหน่วยลงทุนโดยตรง
4. การจดทะเบียนซื้อขาย	- ทำได้แต่ไม่บังคับส่วนใหญ่นิยมจดทะเบียนหน่วยลงทุนในตลาด. เพื่อเพิ่มสภาพคล่องให้กับผู้ลงทุน	- ทำได้แต่ไม่บังคับส่วนใหญ่ไม่นิยมจดทะเบียนหน่วยลงทุนในตลาด. เพราะมีสภาพคล่องอยู่แล้ว	- จดทะเบียนในตลาด.	- จดทะเบียนในตลาด.

หัวข้อ	กองทุนปิด	กองทุนเปิด	หุ้น	กองทุน ETF
5. ราคาซื้อขาย	ในกรณีที่มีการจดทะเบียนซื้อขายในตลาด. - เป็นไปตามกลไกของตลาด (real time) - มี discount ของราคาเมื่อเทียบกับมูลค่าต่อหน่วยซึ่งผู้ลงทุนสามารถติดต่อขอซื้อหน่วยลงทุนได้โดยตรงกับบลจ. ¹	- ตามมูลค่าต่อหน่วยบวกหรือลบค่าธรรมเนียม (ถ้ามี) ณ สิ้นวัน หรือวันถัดมา ขึ้นอยู่กับเวลาการซื้อขาย	- เป็นไปตามกลไกของตลาด (real time)	- เป็นไปตามกลไกของตลาด (real time) - ไม่มี discount ของราคา เนื่องจากกองทุน ETF จะมี market maker ² เข้ามาทำราคาและมีคุณสมบัติที่ส่งเสริมให้มีการทำ arbitrage ³ ซึ่งส่งผลให้ราคาซื้อขายมักมีมูลค่าเท่ากับมูลค่าต่อหน่วย
6. การประกาศมูลค่าทรัพย์สินสุทธิ	- ประกาศให้ผู้ถือหน่วยลงทุนทราบทุกวันสุดท้ายของสัปดาห์	- ประกาศทุกวันทำการที่มีการซื้อขายหน่วยลงทุน	- ไม่เกี่ยวข้อง	- ประกาศทุกวันทำการที่มีการซื้อขายหน่วยลงทุน
7. ความเสี่ยงที่เกี่ยวข้อง	- สามารถกระจายความเสี่ยงขึ้นอยู่กับนโยบายการลงทุนของกองทุน	- สามารถกระจายความเสี่ยงขึ้นอยู่กับนโยบายการลงทุนของกองทุน	- มีความเสี่ยงเฉพาะตัวจาก บจ. นั้น ๆ	- สามารถกระจายความเสี่ยงขึ้นอยู่กับนโยบายการลงทุนของกองทุน

กองทุน ETF จะบริหารจัดการกองทุนแบบ passive ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้รับผลตอบแทนในอัตราที่เท่า ๆ กับดัชนีที่ใช้อ้างอิง (underlying index) เช่น SET 50 Index โดยเลือกกระจายการลงทุนในลักษณะเดียวกับสัดส่วนหรือน้ำหนัก (weight) ของดัชนีดังกล่าว เพื่อให้การเปลี่ยนแปลงของมูลค่าต่อหน่วยลงทุน (Net Asset Value per unit – NAV per unit) ของกองทุนไปในทิศทางเดียวกับการเปลี่ยนแปลงของดัชนีอ้างอิงให้มากที่สุด หรือที่เรียกว่าทำให้เกิด **tracking error** ให้น้อยที่สุด ตัวอย่างเช่น กองทุน ETF ที่อ้างอิง SET 50 Index จะลงทุนใน 50 หลักทรัพย์ที่ถูกนำไปรวมคำนวณค่าดัชนีหลักทรัพย์ ทั้งนี้ ในบางกรณี กองทุน ETF จะลงทุนในตราสารอนุพันธ์เพื่อบริหารกองทุนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

¹ ผู้ลงทุนสามารถซื้อขายกองทุนปิดที่จดทะเบียนในตลาด. ได้ 2 ช่องทางด้วยกัน คือ (1) ซื้อขายผ่านตลาด. เหมือนหลักทรัพย์ตัวหนึ่ง และ (2) ซื้อขายโดยตรงกับบลจ. ที่เป็นผู้บริหารกองทุนนั้น ๆ แต่สำหรับกองทุน ETF ผู้ลงทุนสามารถซื้อขายหน่วยลงทุนได้เพียงช่องทางเดียว คือ ซื้อขายผ่านตลาด. เหมือนหลักทรัพย์ตัวหนึ่ง ไม่สามารถซื้อขายโดยตรงได้กับบลจ.

² กองทุน ETF ทุกกองจะต้องมี market maker อย่างน้อย 1 รายเพื่อทำหน้าที่ดูแลสภาพคล่องของหน่วยลงทุน ETF นั้น ๆ

³ โปรดดูรายละเอียดเรื่องการทำ arbitrage ได้จากส่วน “กองทุน ETF ทำงานอย่างไร”

ข้อสังเกต

มูลค่าทรัพย์สินสุทธิของกองทุนต่อหน่วย คือมูลค่าทรัพย์สินทั้งหมดที่กองทุนถือครองอยู่ ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง โดยต้องทำการคำนวณมูลค่าทรัพย์สินสุทธิทุกวันทำการ และต้องได้รับการตรวจสอบและเห็นชอบโดยผู้ดูแลผลประโยชน์ ที่ถูกนำมาหารด้วยจำนวนหน่วยลงทุนที่ออกจำหน่ายทั้งหมดของกองทุนรวมนั้น

$$\text{มูลค่าทรัพย์สินสุทธิต่อหน่วย (NAV/unit)} = \frac{\text{มูลค่าทรัพย์สินตามราคาตลาด} + \text{ผลตอบแทนสะสม} + \text{เงินสด} - \text{ค่าใช้จ่าย และหนี้สินของกองทุน}}{\text{จำนวนหน่วยลงทุน}}$$

มูลค่าต่อหน่วยลงทุนนี้เองที่จะแสดงให้เห็นถึงผลตอบแทนซึ่งผู้ถือหน่วยลงทุนพึงจะได้รับ และใช้เข้ามาเปรียบเทียบกับดัชนีอ้างอิง กล่าวคือ ถ้ามูลค่าต่อหน่วยน้อยกว่าราคาที่ลงทุนเริ่มแรก ผู้ลงทุนอยู่ในฐานะขาดทุน แต่ถ้ามูลค่าต่อหน่วยมากกว่าราคาที่ลงทุนเริ่มแรก ผู้ลงทุนอยู่ในฐานะกำไร

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่ากองทุน ETF จะมีความคล้ายคลึงกับกองทุนเปิดแบบ index fund แต่กองทุน ETF ก็มีคุณสมบัติบางอย่างที่แตกต่างออกไปเพื่อส่งเสริมสภาพคล่องและสร้างเสถียรภาพทางราคา

ตารางที่ 3: เปรียบเทียบระหว่างกองทุน ETF และกองทุนเปิดแบบ Index Fund

หัวข้อ	กองทุน ETF	กองทุนเปิดแบบ Index Fund
1. นโยบายการลงทุน	- กำหนดสัดส่วนการลงทุนที่แน่นอนตรงตามน้ำหนักของหลักทรัพย์ที่รวมคำนวณในดัชนีที่ใช้อ้างอิง โดยจะมีการประกาศรายชื่อหลักทรัพย์ที่ถือครองทุกวัน - ปรับปรุงรายชื่อหากมีการเปลี่ยนแปลงในหลักทรัพย์ที่ใช้รวมคำนวณในดัชนีดังกล่าว	โดยทั่วไปจะกำหนดสัดส่วนในภาพรวมว่าลงทุนตราสารประเภทใดในสัดส่วนเท่าใด แต่ไม่ได้รับुरายชื่อหลักทรัพย์อย่างชัดเจน
2. การเพิ่มหรือลดจำนวนหน่วยลงทุน (การออกหรือไถ่ถอนหน่วยลงทุน)	- มีเพียงผู้ร่วมคำนวณหน่วยลงทุนที่ถูกแต่งตั้งโดย บลจ. (หรือที่เรียกว่า dealer) เท่านั้นที่สามารถขอออกหรือไถ่ถอนหน่วยลงทุนกับ บลจ. - เป็นธุรกรรมแบบแลกเปลี่ยนหลักทรัพย์ระหว่างกลุ่มหลักทรัพย์ที่รวมคำนวณในดัชนีอ้างอิงและหน่วยลงทุน (in-kind transaction)	- ซื้อขายโดยตรงที่ บลจ. หรือผ่าน agent ที่ธนาคารพาณิชย์ - เป็นธุรกรรมที่แลกเปลี่ยนระหว่างเงินสดและหน่วยลงทุน (in-cash transaction)
3. การซื้อขายหน่วยที่มีอยู่ในตลาด.	ซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านบล. เปรียบเสมือนเป็นหลักทรัพย์หนึ่ง	- สามารถซื้อหน่วยลงทุนเพิ่มเติม หรือขายคืนให้กับบลจ. โดยตรงหรืออาจติดต่อผ่านตัวแทนสนับสนุนการขายก็ได้ (ระบุไว้ในหนังสือชี้ชวน) ซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านบล. เปรียบเสมือนเป็นหลักทรัพย์หนึ่ง ในกรณีที่บลจ. นำหน่วยลงทุนเข้าจดทะเบียนในตลาด.

หัวข้อ	กองทุน ETF	กองทุนเปิดแบบ Index Fund
4. ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการลงทุน ⁴	- ค่าใช้จ่ายที่เรียกเก็บจากกองทุนแต่ไม่ได้เรียกเก็บจากนักลงทุนโดยตรง (expense ratio): เฉลี่ยประมาณ 0.5% เนื่องจากเป็นการลงทุนแบบ passive มากกว่า (ภาคผนวก 1) - ค่าใช้จ่ายที่เรียกเก็บจากผู้ซื้อ หรือผู้ถือหน่วยลงทุนโดยตรง: จะมีแต่ค่า brokerage fee ประมาณ 0.25% (ภาคผนวก 1)	- ค่าใช้จ่ายที่เรียกเก็บจากกองทุนแต่ไม่ได้เรียกเก็บจากนักลงทุนโดยตรง (expense ratio): เฉลี่ยกว่า 0.8% เนื่องจากเป็นการลงทุนแบบ passive มากกว่า (ภาคผนวก 2) - ค่าใช้จ่ายที่เรียกเก็บจากผู้ซื้อ หรือผู้ถือหน่วยลงทุนโดยตรง (ภาคผนวก 2): • ค่าธรรมเนียมการขายหน่วยลงทุนและการรับซื้อคืน เฉลี่ยกว่า 0.5% • ค่าใช้จ่ายตามที่จ่ายจริง เช่น ค่าธรรมเนียมการโอนหน่วยลงทุน ค่าธรรมเนียมในการซื้อขายหลักทรัพย์ • ค่า brokerage fee ประมาณ 0.25% ในกรณีที่บลจ. นำหน่วยลงทุนเข้าจดทะเบียนในตลาด.

⁴ ข้อมูลของกองทุน ETF เป็นข้อมูลเฉลี่ยจากกองทุน ETF หลัก ๆ ซึ่งจดทะเบียนที่ตลาดหลักทรัพย์หลักในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก และข้อมูลของกองทุนเปิดแบบ index fund เป็นข้อมูลเฉลี่ยจากกองทุนประเภท index fund ทั้งหมดในประเทศไทย ณ เมษายน 2549 นอกจากนี้ หากต้องการดูข้อมูลเปรียบเทียบของค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากกองทุนระหว่างกองทุน ETF และ index fund ในอเมริกาและยุโรป โปรดดูได้จากภาคผนวก 3

ใคร คือ ใคร ในกองทุน ETF ?

หน่วยงานและ/หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกองทุน ETF หลัก ๆ มีดังนี้

1. ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (ตลท.)
 - ตลาดรองที่อำนวยความสะดวกในการซื้อขายแลกเปลี่ยนหลักทรัพย์ให้แก่ผู้ลงทุน
2. บลจ./ ผู้จัดการกองทุน/ ที่ปรึกษากองทุน (fund management company/ fund manager/ fund advisor)
 - บริหารจัดการกองทุนโดยนำเงินไปลงทุนตามนโยบายการลงทุนที่กำหนดไว้
 - คำนวณและเปิดเผยสัดส่วนของกลุ่มหลักทรัพย์อ้างอิงและมูลค่าทรัพย์สินสุทธิทุกวันที่ทำการซื้อขาย
 - บางกองทุน อาจแต่งตั้งที่ปรึกษากองทุน หรือที่เรียกว่า technical fund/ sub fund manager เพื่อให้คำปรึกษาในเชิงเทคนิคและช่วยทำการตลาด
3. ผู้ดูแลผลประโยชน์ (trustee) คือ สถาบันการเงินที่มีคุณสมบัติตามที่ก.ล.ต. กำหนด
 - ทำหน้าที่ในการดูแลบริษัทหลักทรัพย์ให้ปฏิบัติตามโครงการ การเก็บรักษาทรัพย์สิน และทำบัญชีการรับจ่ายทรัพย์สิน เป็นต้น ซึ่งเป็นหน้าที่ตามมาตรา 127 แห่ง พรบ.หลักทรัพย์ฯ
 - เป็นตัวแทนของผู้ถือหน่วยลงทุนในการดำเนินคดีฟ้องร้องกรณีที่บลจ. ปฏิบัติงานโดยมิชอบ
4. ผู้ออกดัชนีราคาหลักทรัพย์ (index vendor)
 - ปัจจุบัน ตลท. เป็นผู้ออกและเป็นเจ้าของดัชนีทุกดัชนีในประเทศไทย
 - คำนวณดัชนีราคาหลักทรัพย์ real time
 - ส่งผ่านข้อมูลเกี่ยวกับสัดส่วนในการคำนวณดัชนีราคาหลักทรัพย์ให้กับผู้จัดการกองทุน/ที่ปรึกษากองทุนเพื่อกำหนดสัดส่วนการออก/ไถ่ถอนหน่วยลงทุน ETF ในวันซื้อขายวันต่อไป
5. ผู้ร่วมค้าหน่วยลงทุนที่ถูกแต่งตั้งโดยบลจ. (participating dealers)
 - จะเป็นหน่วยงานใดก็ได้ที่ได้รับใบอนุญาตการเป็นนายหน้าจากก.ล.ต. เช่น บริษัทหลักทรัพย์ ธนาคารพาณิชย์ และถูกแต่งตั้งให้ทำหน้าที่เป็น participating dealer จากบลจ. อย่างไรก็ตาม โดยปกติผู้ที่เข้ามาขอสมัครเป็น participating dealer นี้ มักจะเป็นบล. เนื่องจากมีความสามารถในการส่งคำสั่งซื้อขายหลักทรัพย์และหน่วยลงทุน ETF ในตลท. ได้เลย
 - สามารถขอให้ออก (create) และขอไถ่ถอน (redeem) หน่วยลงทุน ETF ทั้งในนามของลูกค้าและของตนเอง เพื่อเพิ่มหรือลดจำนวนหน่วยลงทุนให้ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดและเพื่อทำกำไรจากส่วนต่างของราคาระหว่างราคาซื้อขายของหน่วยลงทุน ETF และ NAV ต่อหน่วยได้
 - Participating dealer อย่างน้อย 1 รายจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลสภาพคล่องในตลาดรอง (market makers) ทำหน้าที่ดูแลสภาพคล่องของการซื้อขายหน่วยลงทุนของกองทุนในตลท. ซึ่งมีหน้าที่รวมถึงการเสนอราคารับซื้อและการเสนอราคาขาย และหน้าที่อื่นใดที่กำหนดในสัญญาการเป็นผู้ดูแลสภาพคล่องในตลท.

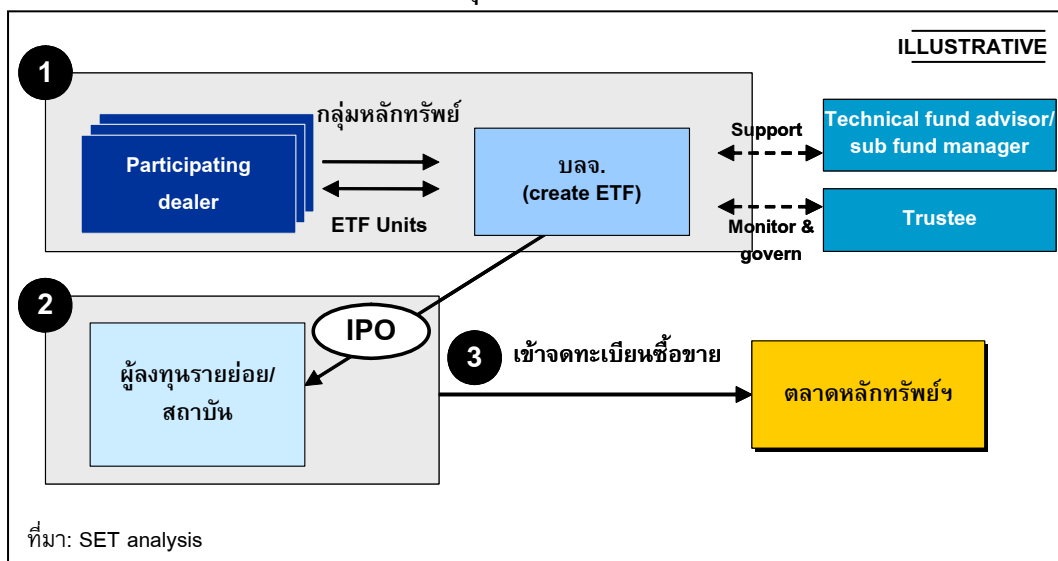
กองทุน ETF ทำงานอย่างไร ?

โครงสร้างและการทำงานหลักของกองทุน ETF มีดังนี้

1. การจัดตั้ง ETF ซึ่งรวมถึงการทำ IPO:

- บลจ. และ participating dealers นำหลักทรัพย์ที่มีอยู่มารวมจัดตั้งกองทุน ETF ที่อ้างอิงดัชนีราคาหลักทรัพย์ และนำหน่วยลงทุนเข้าจดทะเบียนในตลาด. เพื่อให้ผู้ลงทุนสามารถซื้อขายหน่วยลงทุนได้ง่ายขึ้น
- โดยปกติแล้ว ราคาซื้อขายของ ETF มักจะสอดคล้องกับระดับดัชนีที่กองทุนนั้นใช้อ้างอิง เช่น 1 หน่วย ETF จะมีมูลค่าประมาณ 1/10 ของระดับดัชนีที่ใช้อ้างอิง ทั้งนี้สัดส่วนดังกล่าวจะขึ้นอยู่กับขนาดของกองทุนเทียบกับมูลค่าตามราคาตลาดของดัชนีที่ใช้อ้างอิง

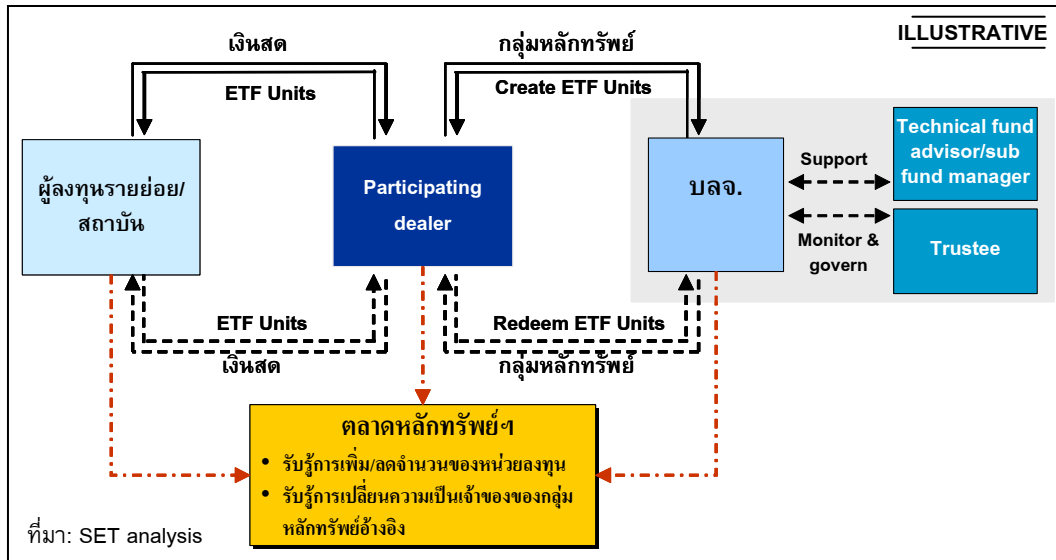
ภาพที่ 3: กระบวนการในการจัดตั้งกองทุน ETF

2. การเพิ่มหรือลดจำนวนหน่วยลงทุน หรือที่เรียกว่าการซื้อขายแบบ primary

- มีเพียง participating dealers ที่สามารถขอให้ออก (create) และขอไถ่ถอน (redeem) หน่วยลงทุน ETF ทั้งในนามของลูกค้าและของตนเอง เพื่อเพิ่มหรือลดจำนวนหน่วยลงทุนให้ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดและเพื่อทำกำไรจากส่วนต่างของราคาระหว่างราคาซื้อขายของหน่วยลงทุน ETF และ NAV ต่อหน่วยได้ โดยกระบวนการนี้สามารถทำได้ตลอดเวลาการซื้อขาย จึงทำให้ขนาดของกองทุนมีการปรับเปลี่ยนได้ตลอดเวลา
- อย่างไรก็ตาม การ create หรือ redeem จะต้องทำในรูปแบบ in-kind เท่านั้น กล่าวคือ ในการ create จะต้องนำกลุ่มหลักทรัพย์ที่รวมคำนวณในดัชนีอ้างอิง (โดยสัดส่วนของแต่ละหลักทรัพย์มักจะสอดคล้องกับสัดส่วนหรือน้ำหนักในการคำนวณดัชนี ซึ่งจะถูกกำหนดให้ชัดเจนโดยบลจ. - โปรดดูตัวอย่างการคำนวณสัดส่วนของหน่วยลงทุน ETF เพื่อรองรับการซื้อขายแบบ primary จากตัวอย่างที่ 1) ส่งมอบให้กับบลจ. เพื่อรับ ETF ในขณะที่การ redeem ETF นั้น ก็จะได้รับเป็นหลักทรัพย์ทุกตัวตามสัดส่วนดังกล่าว โดยจะไม่ได้รับเป็นเงินสดดังเช่นกรณีของ index fund
- นอกจากนั้น การ create หรือ redeem จะสามารถกระทำได้ในปริมาณที่สูงตามที่ได้มีการกำหนดไว้ก่อนหน้า เช่น กำหนดให้เป็นจำนวนขั้นต่ำ 100,000 หน่วย หรือจำนวนเท่าของ 100,000 หน่วยเท่านั้น

ภาพที่ 4: กระบวนการในการเพิ่มหรือลดจำนวนหน่วยลงทุน (ซื้อขายแบบ primary)

ตัวอย่างที่ 1: การคำนวณสัดส่วนของหน่วยลงทุน ETF เพื่อรองรับการซื้อขายแบบ primary

สมมติฐานพื้นฐาน

- กองทุน ETF นี้อ้างอิงดัชนี SET 3 Index
- SET 3 Index ประกอบไปด้วย 3 หลักทรัพย์ ได้แก่ หลักทรัพย์ A หลักทรัพย์ B และหลักทรัพย์ C
- ณ สิ้นวันของวันทำการซื้อขาย สมมติว่าเป็นวันพุธ โดยปกติ ตลท. จะสรุปจำนวนหุ้นของแต่ละหลักทรัพย์เพื่อนำไปใช้คำนวณดัชนีราคาหลักทรัพย์ในวันซื้อขายวันต่อไป
- ตลท. จะต้องส่งข้อมูลนี้พร้อมกับราคาปิดไปให้บลจ.
- บลจ. จะนำข้อมูลนี้ไปประกอบการตัดสินใจในการกำหนดสัดส่วนและน้ำหนักของกลุ่มหลักทรัพย์ที่ใช้อ้างอิงสำหรับหน่วยลงทุน ETF ทั้งนี้อาจไม่เท่ากับสัดส่วนและน้ำหนักที่ใช้ในการคำนวณดัชนีก็ได้
- เพื่อให้เข้าใจง่าย จากตารางข้างล่าง สมมติว่า บลจ. กำหนดสัดส่วนและน้ำหนักเท่ากับของดัชนี และหน่วยลงทุน ETF มีราคาปิดที่ 1,000 บาทต่อหน่วย จะสามารถสรุปได้ว่า ในการขอ create หรือ redeem 1 หน่วยลงทุน ETF จะมีค่าเท่ากับ 23 หุ้น A 18 หุ้น B และ 18 หุ้น C
- ข้อมูลของสัดส่วนข้างต้นจะถูกใช้ในการขอ create หรือ redeem ในวันซื้อขายวันถัดไปตลอดเวลาการซื้อขาย หรือวันหยุดห้วงสัปดาห์ในกรณีตัวอย่างนี้ โดยมาคำนวณว่าราคาซื้อขายของหลักทรัพย์ในวันนั้นจะเปลี่ยนเป็นเท่าไรบ้าง
- นอกจากนั้นข้อมูลของสัดส่วนข้างต้นนี้จะถูกส่งกลับมาให้ตลท. เพื่อใช้คำนวณมูลค่าต่อหน่วยในวันซื้อขายวันถัดไป ทั้งนี้อาจแสดงข้อมูลเป็นรอบเวลาก็ได้ เช่น ทุก ๆ 15 นาที

Index File: Sent by SET to fund manager					Index Basket File: Calculated and sent by fund manager to SET		
บจ.	P	Index Q	Value (THB)	Weight (%) (THB)	P	Basket Q / 1 ETF	
A	20 x	100	= 2,000	46%	460 ÷ 20 =	23	
B	10 x	80	= 800	18%	180 ÷ 10 =	18	
C	20 x	80	= 1,600	36%	360 ÷ 20 =	18	
				4,400	1,000		

ข้อสังเกต

ณ เวลาหนึ่ง หน่วยลงทุน ETF จะแสดงข้อมูลทางราคา 2 ประเภทด้วยกันคือ

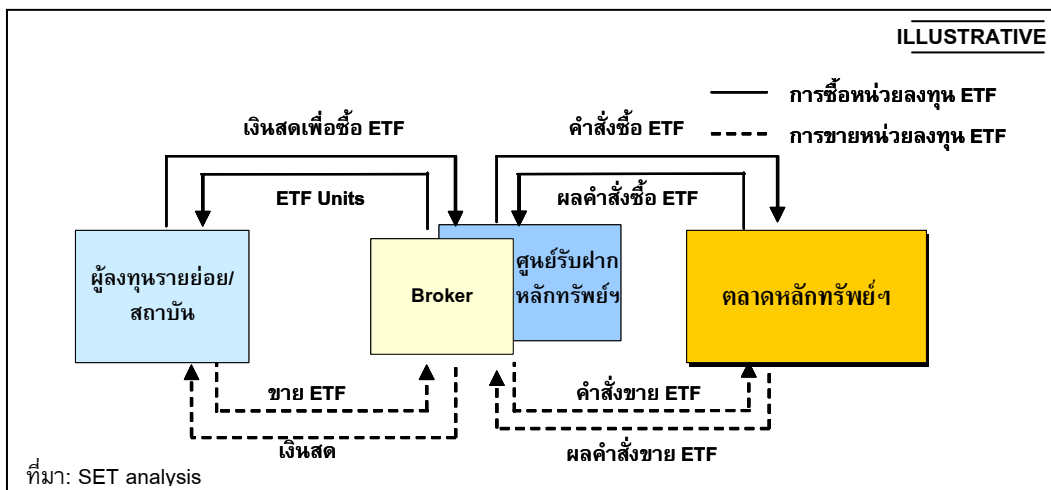
- **ราคาซื้อขาย (trading price)** คือราคาที่ซื้อขายในตลาด. จะเปลี่ยนแปลงตามกลไกของตลาด
- **มูลค่าต่อหน่วย (NAV per unit)** คือมูลค่าสินทรัพย์สุทธิของกองทุนต่อหน่วย ซึ่งคำนวณจากราคาซื้อขายของกลุ่มหลักทรัพย์อ้างอิง มูลค่าต่อหน่วยนี้เองคือมูลค่าที่ participating dealers พึงจะได้รับหรือเสีย หากมีการขอ redeem หรือ create หน่วยลงทุน ETF

เนื่องจากมีเพียง participating dealers เท่านั้นที่สามารถขอ create หรือ redeem หน่วยลงทุนได้ โอกาสที่จะเกิดส่วนต่างทางราคาระหว่างราคาซื้อขายและมูลค่าต่อหน่วยจึงมีค่อนข้างสูง ซึ่งเป็นช่องทางให้ participating dealer เข้าทำกำไรและทำให้ส่วนต่างทางราคานี้หมดไป (โปรดดูรายละเอียดเกี่ยวกับการทำ arbitrage ในส่วนต่อไป)

3. การซื้อขายหน่วยลงทุนในตลาด. (ตลาดรอง)

- ผู้ลงทุนสามารถซื้อขายหน่วยลงทุน ETF ได้เสมือนหุ้น 1 ตัว นั่นคือจะต้องซื้อขายผ่านบล. และสามารถรู้ราคาซื้อขายของหน่วยลงทุน ETF นั้น real time

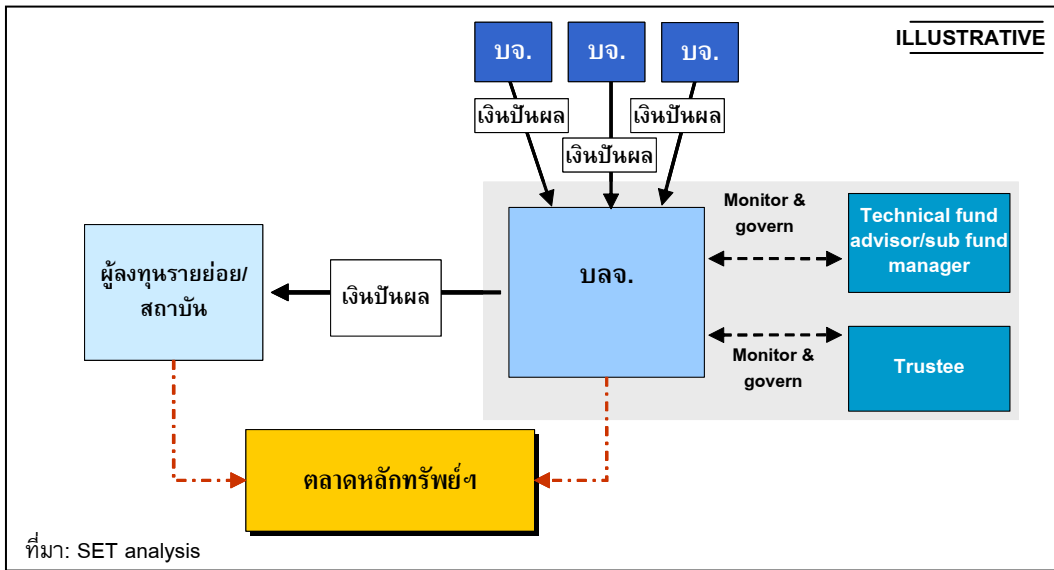
ภาพที่ 5: กระบวนการในการซื้อขายหน่วยลงทุนในตลาด.

4. การจ่ายเงินปันผลและสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ

- บลจ. จะเป็นผู้ถือครองสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ เช่น voting right เงินปันผล ที่ได้รับจากการลงทุนในกลุ่มหลักทรัพย์ที่นำมารวมคำนวณในดัชนีอ้างอิง
- ทั้งนี้ บลจ. มีสิทธิ์ที่จะจ่ายเงินปันผลให้ผู้ถือหน่วยหรือไม่จ่ายก็ได้ เหมือนกองทุนรวมอื่นๆ โดยจะต้องระบุรายละเอียดดังกล่าวไว้ในหนังสือชี้ชวน

ภาพที่ 6: กระบวนการในการรับและจ่ายเงินปันผลของกองทุน ETF

5. การทำ arbitrage

- อีกคุณสมบัติหนึ่งของกองทุน ETF ที่ช่วยเพิ่มสภาพคล่องให้กับกองทุน ETF และกลุ่มหลักทรัพย์อ้างอิง ซึ่งเป็นผลมาจากการที่กองทุน ETF มีการซื้อขายแบบ primary และการซื้อขายหน่วยลงทุนในตลาด.
- การทำ arbitrage จะเกิดขึ้นเมื่อมีความแตกต่างระหว่างราคาซื้อขายของหน่วยลงทุน ETF ในตลาด. และมูลค่าต่อหน่วย (โปรดดูรายละเอียดจากตัวอย่างที่ 2)
- ในที่สุด การทำ arbitrage จะส่งผลทำให้ความแตกต่างระหว่างราคาซื้อขายของหน่วยลงทุน ETF ในตลาด. และมูลค่าต่อหน่วยหมดไป หรือไม่เกิด discount ของราคาซื้อขายเหมือนกองทุนจดทะเบียนกองอื่น ๆ

ตัวอย่างที่ 2: การทำ arbitrage ระหว่างราคาซื้อขายของหน่วยลงทุน ETF ในตลาด. และมูลค่าต่อหน่วย

สมมติฐานพื้นฐาน

- กองทุน ETF นี้อ้างอิงดัชนี SET 3 Index
- SET 3 Index ประกอบไปด้วย 3 หลักทรัพย์ได้แก่ หลักทรัพย์ A หลักทรัพย์ B และหลักทรัพย์ C
- ไม่มีค่าใช้จ่ายในการซื้อขายหลักทรัพย์ และการขอ create / redeem หน่วยลงทุน ETF

กรณีที่ 1: หุ่นถูก หน่วยลงทุน ETF แพง

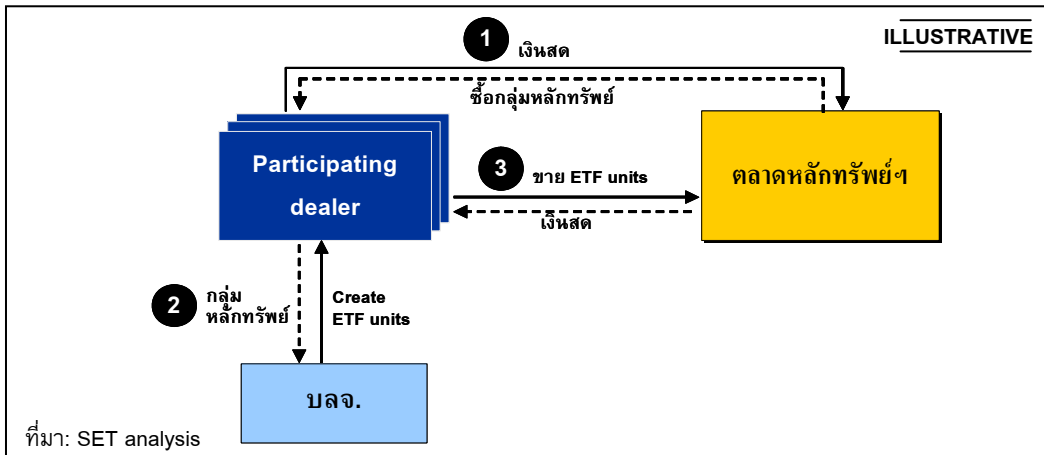
ณ เวลาหนึ่ง ราคาซื้อขายของหน่วยลงทุน ETF อยู่ที่ระดับ 12 บาทต่อหน่วยลงทุน ในขณะที่มูลค่าต่อหน่วยอยู่ที่ 10 บาท ดังนั้นถ้าจะทำ arbitrage จะต้องทำโดย

- ผู้ที่ทำ arbitrage ซื้อกลุ่มหลักทรัพย์จากตลาด. (ในกรณีนี้ประกอบไปด้วย 3 หลักทรัพย์ ได้แก่ หลักทรัพย์ A หลักทรัพย์ B และหลักทรัพย์ C) ด้วยต้นทุน 10 บาท เพื่อที่จะนำไปขอ create หน่วยลงทุน ETF
- นำกลุ่มหลักทรัพย์นี้ไปขอ create หน่วยลงทุน ETF กับบลจ.
- นำหน่วยลงทุน ETF ที่ได้มาไปขายในตลาด. ทันทีในราคา 12 บาทต่อหน่วย
- จากรูขุมทรัพย์ทั้งหมด ผู้ที่ทำ arbitrage จะได้กำไรจากส่วนต่างทางราคาประมาณ 2 บาทต่อหน่วยลงทุน

ต่อหน้าต่อไป

ตัวอย่างที่ 2 (ต่อ): การทำ arbitrage ระหว่างราคาซื้อขายของหน่วยลงทุน ETF ในตลาด. และมูลค่าต่อหน่วย

ภาพที่ 7: กระบวนการในการทำ arbitrage กรณีหุ้นถูก หน่วยลงทุน ETF แพง

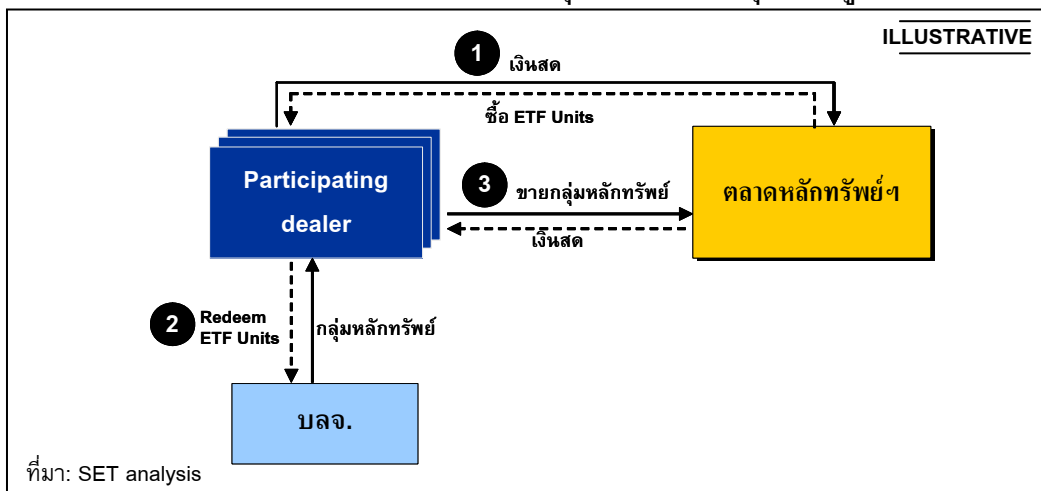

กรณีที่ 2: หุ้นแพง หน่วยลงทุน ETF ถูก

ตรงกันข้ามกับกรณีที่ 1 ณ เวลาหนึ่ง ราคาซื้อขายของหน่วยลงทุน ETF อยู่ที่ระดับ 10 บาทต่อหน่วยลงทุน ในขณะที่มูลค่าต่อหน่วยอยู่ที่ 12 บาท ดังนั้นถ้าจะทำ arbitrage จะต้องทำโดย

- ผู้ที่ทำ arbitrage ซื้อหน่วยลงทุน ETF ณ ราคาซื้อขาย 10 บาทต่อหน่วย
- นำหน่วยลงทุน ETF นี้ ไปขอ redeem กับบลจ. เพื่อที่จะได้รับกลุ่มหลักทรัพย์กลับมา (ในกรณีนี้ประกอบไปด้วย 3 หลักทรัพย์ ได้แก่ หลักทรัพย์ A หลักทรัพย์ B และหลักทรัพย์ C)
- นำกลุ่มหลักทรัพย์นี้ไปขายในตลาด. ทันทีในราคาตลาด ด้วยราคาทั้งหมด 12 บาท หรือประมาณเท่ากับมูลค่าต่อหน่วยของหน่วยลงทุน ETF
- จากธุรกรรมทั้งหมด ผู้ที่ทำ arbitrage จะได้กำไรจากส่วนต่างทางราคาประมาณ 2 บาทต่อหน่วยลงทุน

ภาพที่ 8: กระบวนการในการทำ arbitrage กรณีหุ้นแพง หน่วยลงทุน ETF ถูก

ข้อสังเกต

ถึงแม้ว่าในทางทฤษฎีใคร ๆ ก็สามารถทำ arbitrage ได้ แต่ในทางปฏิบัติ ผู้ที่ทำ arbitrage หรือผู้ที่สามารถจกฉวยโอกาสนั้นไว้ทัน มักจะเป็น participating dealer ที่เป็นบล.ด้วย เนื่องจากเป็นผู้ที่สามารถส่งคำสั่งซื้อขายได้ทันทีและสามารถขอ create/ redeem ได้โดยตรงกับบลจ.

กองทุน ETF คืออย่างไร ?

ผลกระทบต่อตลาดหุ้นไทยโดยรวม

กองทุน ETF สามารถช่วยพัฒนาตลาดหุ้นไทยโดยรวมด้วยการเพิ่มสภาพคล่องให้กับทั้งตลาดซึ่งรวมไปถึง (i) สภาพคล่องที่จะเกิดขึ้นจากการซื้อขายของหน่วยลงทุน ETF เอง (ii) สภาพคล่องที่เพิ่มขึ้นของกลุ่มหลักทรัพย์อ้างอิง และ (iii) สภาพคล่องที่เพิ่มขึ้นของตราสารอนุพันธ์ที่ชัดเจนนี้อ้างอิงตัวเดียวกันกับกองทุน ETF นั้น ๆ เช่น SET 50 Index Futures กับ กองทุน ETF ที่อ้างอิง SET 50 Index

- (i) เหมือนหลักทรัพย์อื่น ๆ ทั่วไป หากกองทุน ETF เป็นที่นิยมในหมู่ผู้ลงทุนทั้งรายย่อยและสถาบันสูงมากเท่าไร จะส่งผลทำให้มูลค่าการซื้อขายและสภาพคล่องของกองทุน ETF นั้น ๆ สูงมากตามไปด้วย นอกจากนี้คุณลักษณะของ ETF ที่เปิดโอกาสให้สามารถเก็งกำไร (ทำ arbitrage) จะส่งเสริมให้มูลค่าการซื้อขายและสภาพคล่องของกองทุน ETF ยิ่งสูงขึ้นไปอีก
- (ii) จากงานศึกษาของ Hegde และ McDermott (2002) เกี่ยวกับสภาพคล่องของ Diamonds ETF⁵ QQQQ ETF⁶ และกลุ่มหลักทรัพย์อ้างอิงของมัน (ในกรณีนี้ได้แก่ 30 หลักทรัพย์จากดัชนี DJIA และ 100 หลักทรัพย์จากดัชนี Nasdaq-100) พบว่า การซื้อขายของหน่วยลงทุน ETF ส่งผลทำให้สภาพคล่องของกลุ่มหลักทรัพย์อ้างอิงเพิ่มขึ้นเนื่องจาก
 - ด้วยความไม่เท่ากันของข้อมูลและความสามารถในการเข้าถึงตลาด (market access) ราคาซื้อขายของหน่วยลงทุน ETF และราคาซื้อขายของกลุ่มหลักทรัพย์อ้างอิงไม่จำเป็นต้องเท่ากันซึ่งแสดงให้เห็นจากมูลค่าต่อหน่วย (ตามที่ได้อธิบายไว้แล้วในส่วน “กองทุน ETF ทำงานอย่างไร”) ทั้งนี้ราคาซื้อขายจะเป็นไปตามกลไกของตลาด กล่าวคือขึ้นอยู่กับอุปสงค์และอุปทานของ ETF และหลักทรัพย์อ้างอิงนั้น ๆ
 - เมื่อเกิดส่วนต่างทางราคากระหว่างราคาซื้อขายของหน่วยลงทุน ETF และมูลค่าต่อหน่วย (arbitrage opportunity) จะมีการทำ arbitrage ส่งผลให้มีการ create และ redeem หน่วยลงทุน ETF ซึ่งโดยปกติการ create หรือ redeem จะกำหนดจำนวนขั้นต่ำ เช่น 100,000 หน่วยเป็นอย่างต่ำ และส่งผลให้มีการซื้อขายหุ้นแบบกระจาย ด้วยเหตุนี้เอง ทำให้สภาพคล่องของกองทุน ETF และกลุ่มหลักทรัพย์อ้างอิงเพิ่มขึ้น (โดยปรากฏการณ์ทั้งหมดนี้ถูกเรียกว่า arbitrage hypothesis)
 - อีกทั้ง การเพิ่มขึ้นของสภาพคล่องของทั้งกองทุน ETF และกลุ่มหลักทรัพย์อ้างอิงดังกล่าว จะกระตุ้นและดึงดูดให้ผู้ลงทุนรายย่อยหันมาลงทุนในกองทุน ETF และหลักทรัพย์อ้างอิงมากขึ้นด้วย
- (iii) นอกจากนี้ งานศึกษายังพบอีกว่า การทำ arbitrage ของหน่วยลงทุน ETF จะส่งผลทำให้สภาพคล่องของตราสารอนุพันธ์ที่ชัดเจนนี้อ้างอิงตัวเดียวกันกับกองทุน ETF นั้น ๆ เพิ่มขึ้นด้วย เนื่องจากว่า ผู้ที่จะทำ arbitrage มักจะทำการซื้อตราสารอนุพันธ์เพื่อช่วยในการบริหารกองทุนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

กองทุน ETF สามารถช่วยขยายฐานผู้ลงทุนโดยเฉพาะผู้ลงทุนสถาบันทั้งในและต่างประเทศ และผู้ลงทุนรายย่อยในปัจจุบันและผู้ลงทุนหน้าใหม่ที่ไม่อยากลงทุนในหุ้นโดยตรงเพราะกลัวความเสี่ยงที่สูง ซึ่งจะทำให้ความสนใจลงทุนในกองทุน ETF เนื่องจากสิทธิประโยชน์และคุณสมบัติต่าง ๆ ของกองทุน ETF (โปรดดูรายละเอียดจากส่วน “ประโยชน์ต่อผู้ลงทุน”)

นอกจากนั้น การจัดตั้งกองทุน ETF จะช่วยกระตุ้นให้มีการพัฒนาตราสารทางการเงินใหม่ ๆ เนื่องจากการจัดตั้งกองทุน ETF เป็นการเพิ่มทางเลือกในการลงทุนแก่ผู้ที่สนใจลงทุนและก่อให้เกิดการแข่งขันในตลาดหุ้น ส่งผลทำให้บริษัททางการเงินต่าง ๆ ต้องหาทางพัฒนาตราสารทางการเงินประเภทใหม่ ๆ ที่มีคุณภาพและตรงกับความต้องการของผู้ลงทุนให้มากที่สุด

⁵ กองทุน ETF ที่ชื่อ Diamonds ซึ่งอ้างอิงและลงทุนตามดัชนี Dow Jones Industrial Average (DJIA) และจดทะเบียนและซื้อขายที่ NYSE

⁶ กองทุน ETF ที่ชื่อ QQQQ ซึ่งอ้างอิงและลงทุนตามดัชนี Nasdaq-100 และจดทะเบียนและซื้อขายที่ AMEX

ผลกระทบต่อผู้เกี่ยวข้องในตลาดทุน (market participants): บลจ. และบล.

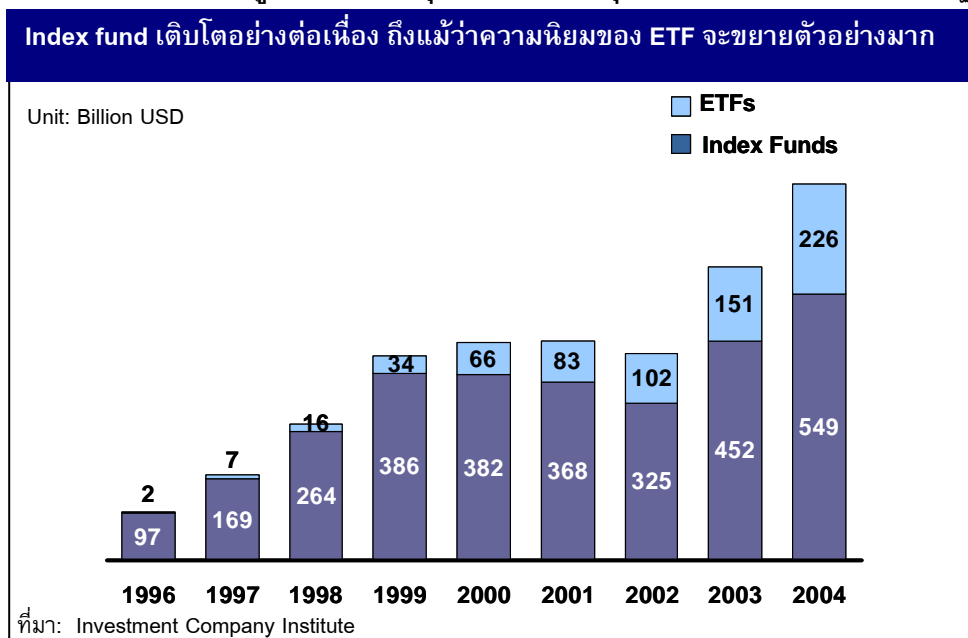
กองทุน ETF สร้างโอกาสทางธุรกิจให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในตลาดทุน (market participants) ซึ่งหลัก ๆ ประกอบด้วย (1) บริษัทหลักทรัพย์จัดการกองทุนรวม (บลจ.) และ (2) บริษัทหลักทรัพย์ (บล.)

(1) บลจ.

การอนุญาตให้มีการจัดตั้งกองทุน ETF เป็นการเปิดโอกาสให้สามารถคิดค้นและออกตราสารประเภทใหม่ ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าในปัจจุบัน และเพื่อดึงดูดลูกค้าใหม่ ๆ โดยอาจมีการจัดตั้งกองทุน ETF ที่เลือกใช้ดัชนีอ้างอิงให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้ลงทุน เช่น Blue Chip Index หรือดัชนีรายอุตสาหกรรม เป็นต้น

ถึงแม้ว่ากองทุน ETF อาจถูกมองว่าเป็นตราสารที่จะมาแบ่งส่วนแบ่งทางการตลาดจากกองทุนรวมประเภท index fund แต่เมื่อทำการศึกษาผลกระทบดังกล่าวที่ประเทศสหรัฐอเมริกาพบว่า index fund ไม่ได้รับผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญจากการขยายตัวของกองทุน ETF โดยมูลค่าสินทรัพย์ของ index fund ยังคงขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นในช่วงเวลาก่อนหรือหลังการมีกองทุน ETF

ภาพที่ 9: เปรียบเทียบมูลค่าสินทรัพย์สุทธิระหว่างกองทุน index fund และ ETF ในสหรัฐอเมริกา

(2) บล.

สำหรับบล.แล้ว การจัดตั้งกองทุน ETF นั้นเปรียบเสมือนการมีหลักทรัพย์อีกหลักทรัพย์หนึ่งเพิ่มขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ลงทุนในปัจจุบันและผู้ลงทุนหน้าใหม่ เพราะถ้าผู้ลงทุนต้องการที่จะซื้อขายหน่วยลงทุน ETF ผู้ลงทุนจำเป็นต้องกระทำผ่านบล.เท่านั้น หรือพูดง่าย ๆ ก็คือ ยิ่งกองทุน ETF มีมูลค่าการซื้อขายมากเท่าไร บล.ก็จะได้ค่า brokerage fee เป็นสัดส่วนมากเท่านั้น นอกจากนี้กองทุน ETF ยังเปิดโอกาสให้บล.ที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็น participating dealers สามารถทำ arbitrage จากส่วนต่างทางราคาตั้งที่ได้อธิบายไว้แล้วในส่วน “กองทุน ETF ทำงานอย่างไร” ในหัวข้อที่ 5 ว่าด้วยเรื่องการทำ arbitrage เนื่องจากบล.เป็นผู้ที่สามารถส่งคำสั่งซื้อขายได้ทันทีและสามารถขอ create/ redeem ได้โดยตรงกับบลจ.

ผลกระทบต่อผู้ลงทุน

ด้วยความต้องการที่แตกต่าง ผู้ลงทุนสามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มหลัก ๆ ได้แก่ (1) ผู้ลงทุนสถาบันในประเทศ (2) ผู้ลงทุนสถาบันต่างประเทศ และ (3) ผู้ลงทุนรายย่อย

(1) **ผู้ลงทุนสถาบันในประเทศ** ซึ่งรวมถึงธนาคารพาณิชย์ กองทุนต่าง ๆ บริษัทประกัน เป็นต้น โดยมีเป้าหมายในการลงทุนที่ไม่เหมือนกันและมองเห็นประโยชน์ของกองทุน ETF ที่แตกต่างกันออกไป อย่างไรก็ตาม เนื่องจากยังไม่ได้มีการทำ market consultation เพื่อศึกษาความต้องการที่แท้จริงของผู้ลงทุนสถาบันแต่ละประเภท การศึกษานี้จะขอล่าถึงประโยชน์หลัก ๆ จากการลงทุนในกองทุน ETF ของผู้ลงทุนสถาบันในประเทศโดยรวม ดังต่อไปนี้

- ใช้เป็นเครื่องมือช่วยผู้ลงทุนสถาบันในประเทศในการบริหารทรัพย์สินให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ไม่ใช่ว่าผู้ลงทุนสถาบันในประเทศทุกสถาบันจะเลือกใช้กลยุทธ์แบบ passive หรือมุ่งเน้นที่จะลงทุนในตราสารทุนเพียงอย่างเดียว ดังนั้นสำหรับผู้ลงทุนสถาบันเหล่านั้น กองทุน ETF ที่มีอัตราผลตอบแทนเทียบเท่ากับดัชนีที่ใช้อ้างอิงและสามารถซื้อขายได้ real time ในตลาด. จะเป็นเครื่องมือทางการเงินอีกประเภทหนึ่งที่เสริมให้สามารถบริหารทรัพย์สินได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ตัวอย่างเช่น ผู้ลงทุนสถาบัน ก. ลงทุนในตราสารต่าง ๆ ไปแล้วถึงร้อยละ 90 ของทรัพย์สินทั้งหมด คงเหลืออีกร้อยละ 10 ซึ่งอยากจะลงทุนในตราสารทุนที่มีความเสี่ยงไม่สูงมากนัก ผู้ลงทุนสถาบัน ก. ก็สามารถลงทุนในหน่วยลงทุน ETF ได้เลย แทนที่จะต้องเลือกว่าจะลงทุนในหลักทรัพย์ใดบ้างและหาซื้อหลักทรัพย์นั้น ๆ ตามที่ต้องการ หรือลงทุนในหน่วยลงทุน ETF ไปก่อนแล้วค่อยหาซื้อหลักทรัพย์ที่ต้องการในภายหลัง
- ลดค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการทรัพย์สินที่ถือครองอยู่ โดยปกติแล้ว ถ้าผู้ลงทุนสถาบันในประเทศที่เลือกลงทุนในตราสารทุนในประเทศ ก็มักจะลงทุนในกลุ่มหลักทรัพย์ที่ถูกลำไปใช้ในการคำนวณดัชนี เช่น SET 50 Index เพื่อช่วยกระจายความเสี่ยง และมักใช้กลยุทธ์ในการลงทุนแบบ passive ดังนั้นถ้าผู้ลงทุนสถาบันแปลงสภาพหลักทรัพย์ที่ถือครองอยู่มาอยู่ในรูปหน่วยลงทุน ETF ที่มีผู้จัดการกองทุนมืออาชีพช่วยบริหารจัดการกองทุนอยู่แล้ว จะช่วยลดค่าใช้จ่ายในการบริหารทรัพย์สินด้วยตนเองในขณะที่ยังเป็นการลงทุนที่ตรงกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ด้วย หรือพูดง่าย ๆ ก็คือ ณ เวลาหนึ่ง แทนที่ผู้ลงทุนสถาบันจะถือครองหลักทรัพย์กว่า 30 หลักทรัพย์ ก็สามารถแปลงสภาพมาถือครองหน่วยลงทุน ETF เพียงอย่างเดียวได้
- สำหรับผู้ลงทุนสถาบันในประเทศ ที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็น **participating dealer** สามารถทำกำไรจากการทำ **arbitrage** ของส่วนต่างทางราคาระหว่างราคาซื้อขายหน่วยลงทุนในตลาด. และมูลค่าต่อหน่วย ดังที่ได้อธิบายไว้แล้วในส่วน “กองทุน ETF ทำงานอย่างไร” ในหัวข้อที่ 5 ว่าด้วยเรื่องการทำ arbitrage

(2) **ผู้ลงทุนสถาบันต่างประเทศ** ซึ่งรวมถึงธนาคารพาณิชย์ กองทุนต่าง ๆ บริษัทประกัน เป็นต้น โดยมีเป้าหมายในการลงทุนที่ไม่เหมือนกันและมองเห็นประโยชน์ของกองทุน ETF ที่แตกต่างกันออกไป อย่างไรก็ตาม เนื่องจากยังไม่ได้มีการทำ market consultation เพื่อศึกษาความต้องการที่แท้จริงของผู้ลงทุนสถาบันแต่ละประเภท การศึกษานี้จะขอล่าถึงประโยชน์หลัก ๆ จากการลงทุนในกองทุน ETF ของผู้ลงทุนสถาบันต่างประเทศโดยรวม ดังต่อไปนี้

- เป็นอีกช่องทางหนึ่งสำหรับผู้ลงทุนสถาบันต่างประเทศที่ต้องการลงทุนในประเทศไทยและต้องการเพียงสิทธิประโยชน์ทางการเงิน (**financial benefits**) เพื่อช่วยลดปัญหาเกี่ยวกับกฎข้อบังคับต่าง ๆ ในการลงทุนในประเทศไทย เช่น เรื่องเพดานการถือครองหลักทรัพย์ของชาวต่างชาติ (**foreign limit**) ทำให้การลงทุนโดยตรงในหลักทรัพย์อย่างอิสระเป็นไปได้ยาก เนื่องจาก voting right และสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ จะถือครองโดยผู้จัดการกองทุน
- ใช้เป็นเครื่องมือช่วยผู้ลงทุนสถาบันต่างประเทศในการบริหารทรัพย์สินให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เหมือนกับผู้ลงทุนสถาบันในประเทศ ไม่ใช่ว่าผู้ลงทุนสถาบันต่างประเทศทุกสถาบันจะเลือกใช้กลยุทธ์แบบ passive หรือ

มุ่งเน้นที่จะลงทุนในตราสารทุนเพียงอย่างเดียว ดังนั้นสำหรับผู้ลงทุนสถาบันเหล่านั้น กองทุน ETF ที่มีอัตราผลตอบแทนเทียบเท่ากับดัชนีที่ใช้อ้างอิงและสามารถซื้อขายได้ real time ในตลาด. จะเป็นเครื่องมือทางการเงินอีกประเภทหนึ่งที่สามารถบริหารทรัพย์สินได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ตัวอย่างเช่น ผู้ลงทุนสถาบัน ก. ลงทุนในตราสารต่าง ๆ ไปแล้วถึงร้อยละ 90 ของทรัพย์สินทั้งหมด คงเหลืออีกร้อยละ 10 ซึ่งอยากที่จะลงทุนในตราสารทุนที่มีความเสี่ยงไม่สูงมากนัก ผู้ลงทุนสถาบัน ก. ก็สามารถลงทุนในหน่วยลงทุน ETF ได้เลย แทนที่จะต้องเลือกว่าจะลงทุนในหลักทรัพย์ใดบ้างและหาซื้อหลักทรัพย์นั้น ๆ ตามที่ต้องการ หรือลงทุนในหน่วยลงทุน ETF ไปก่อนแล้วค่อยหาซื้อหลักทรัพย์ที่ต้องการในภายหลัง

(3) ผู้ลงทุนรายย่อย จะได้ประโยชน์หลัก ๆ จากการลงทุนในกองทุน ETF ดังต่อไปนี้

เมื่อเทียบกับหุ้น:

- **ช่วยกระจายความเสี่ยง** โดยปกติแล้ว ผู้ลงทุนรายย่อยจะมีเงินทุนที่ค่อนข้างจำกัด ทำให้สามารถกระจายการลงทุนในหลักทรัพย์ได้เพียงไม่กี่ตัวเท่านั้น ผลกระทบที่เกิดจากการปรับตัวลดลงของราคาหลักทรัพย์ในตลาดจึงค่อนข้างที่จะรุนแรง แต่เมื่อผู้ลงทุนรายย่อยนำเงินมาลงทุนในกองทุน ETF ซึ่งมีนโยบายการลงทุนในตราสารทุนทั้งหมดแบบ passive โดยมุ่งเน้นให้มีอัตราผลตอบแทนเทียบเท่าดัชนีราคาหลักทรัพย์ที่ใช้อ้างอิง กล่าวคือการลงทุนในหน่วยลงทุน ETF 1 หน่วยเปรียบเสมือนการลงทุนในกลุ่มหลักทรัพย์อ้างอิง ทำให้ผู้ลงทุนสามารถกระจายการลงทุนได้มากขึ้น ผลกระทบจากการปรับตัวลดลงของราคาหลักทรัพย์จึงไม่รุนแรงเท่ากับการลงทุนด้วยตัวเอง
- **มีมืออาชีพดูแล และตัดสินใจลงทุนให้** การลงทุนผ่านกองทุน ETF ที่มีผู้จัดการกองทุนซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ในการลงทุนคอยบริหารจัดการการลงทุนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และนโยบายการลงทุนที่ได้กำหนดไว้อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ยังมีเครื่องมือ รวมถึงข้อมูลข่าวสารที่เทียบพร้อมกว่าการลงทุนด้วยตัวเองอีกด้วย
- **มีกลไกปกป้องผู้ถือหน่วยลงทุน** ผ่านทางสำนักงาน ก.ล.ต. ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้กำกับดูแล และกำหนดกฎเกณฑ์สำหรับธุรกิจจัดการลงทุน รวมถึงการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นต่อการตัดสินใจลงทุนให้แก่ผู้ลงทุน

เมื่อเทียบกับการลงทุนในทรัพย์สินประเภทอื่น ๆ เช่น พันธบัตรรัฐบาล:

- **ให้อัตราผลตอบแทนที่สูง** SET Note 5/2006 เรื่อง “30 ปี ลงทุนสินทรัพย์ไทย ประเภทใดให้ผลตอบแทนสูงสุด” ได้ทำการศึกษาผลตอบแทนเปรียบเทียบจากการถือสินทรัพย์ประเภทต่างๆ ของประเทศไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2518-2548 พบว่าหากผู้ลงทุนถือสินทรัพย์ในระยะยาวแล้วหุ้นจะเป็นสินทรัพย์ที่ให้ผลตอบแทนสูงสุดกว่าร้อยละ 2,900 โดยผลตอบแทนที่ได้เป็นตัวเงินจากการถือหุ้นมากกว่าที่ได้จากการถือเงินฝากกว่า 3 เท่าและมากกว่าการถือครองพันธบัตรกว่า 1.5 เท่า โดยการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาที่เกิดขึ้นในประเทศอื่น ๆ ทั้งสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร และญี่ปุ่น ที่หุ้นเป็นสินทรัพย์ที่ให้ผลตอบแทนในระยะยาวสูงสุดเช่นกัน ดังนั้นการลงทุนในกองทุน ETF ที่มีนโยบายการลงทุนในตราสารทุนเกือบทั้งหมด เป็นอีกทางเลือกให้กับผู้ที่สนใจลงทุนในตราสารทุน

เมื่อเทียบกับกองทุนรวมประเภทอื่น ๆ :

- **มีสภาพคล่องสูง** เนื่องจากกองทุน ETF เป็นกองทุนเปิดที่จดทะเบียนและสามารถซื้อขายได้ในตลาด. ผู้ลงทุนสามารถทำการซื้อขายหน่วยลงทุนนั้นผ่านทางบล.ได้ทุกวันทำการและทราบราคาซื้อขายแบบ real time
- **เสียค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการต่ำกว่าการลงทุนในกองทุนรวมประเภทอื่น ๆ** เนื่องจากกองทุน ETF มีกลยุทธ์การลงทุนแบบ passive ทำให้ค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการทรัพย์สินของกองทุน (expense ratio) ค่อนข้างต่ำ (ภาคผนวก 1 และ 2)

อย่างไรก็ตาม การลงทุนในกองทุน ETF ก็มีข้อเสียบ้างเช่นกัน กล่าวคือ ผู้ลงทุนไม่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการลงทุนได้ ทำได้แค่เพียงคอยตรวจตราดูแลการบริหารจัดการลงทุนให้ตรงกับวัตถุประสงค์ และนโยบายการลงทุนที่กำหนดไว้ ซึ่งเป็นปกติทั่วไปของการลงทุนในกองทุนรวมต่าง ๆ

ตารางที่ 4: สิทธิประโยชน์ของผู้ลงทุนแต่ละประเภท

ประเภทของผู้ลงทุน ในกองทุนรวม	เงินปันผล	เงินได้จากการขายหน่วยลงทุน
บุคคลธรรมดา	เมื่อหักภาษี ณ ที่จ่ายร้อยละ 10 แล้ว ก็ไม่ต้องนำเงินปันผลที่ได้ไปคำนวณรวมกับรายได้อื่น ๆ เพื่อเสียภาษีตอนปลายปีอีก	ได้รับยกเว้นภาษีเงินได้
นิติบุคคล 1. บริษัทจดทะเบียน 2. บริษัทจำกัด	ได้รับยกเว้นภาษีเงินได้* นำเงินปันผลมารวมคำนวณเป็นเงินได้เพียงครั้งหนึ่งของจำนวนเงินที่ได้รับ	รวมเป็นรายได้เพื่อเสียภาษีเงินได้นิติบุคคล

* กรณีถือหน่วยลงทุนไว้ 3 เดือนก่อน และหลังได้รับเงินปันผล

ตารางที่ 5: สรุปข้อดีและข้อเสีย ของแต่ละ key stakeholders

ผู้ที่เกี่ยวข้องหลัก	ข้อดี	ข้อเสีย
1. ตลาดหุ้นไทย โดยรวม	เพิ่มสภาพคล่องให้กับทั้งตลาด โดยเพิ่มสภาพคล่องให้กับหน่วยลงทุน ETF กลุ่มหลักทรัพย์ที่ใช้อ้างอิง และตราสารอนุพันธ์ที่อ้างอิงดัชนีตัวเดียวกัน ขยายฐานผู้ลงทุน กระตุ้นให้มีการพัฒนาตราสารทางการเงินใหม่ ๆ	ยังไม่พบ
2. บริษัทหลักทรัพย์ จัดการกองทุนรวม	เปิดโอกาสให้สามารถคิดค้นและออกตราสารประเภทใหม่ ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าปัจจุบันและหน้าใหม่ให้ดียิ่งขึ้น	อาจถูกมองว่าจะมาแบ่งส่วนแบ่งทางการตลาดจากกองทุนรวมประเภท index fund อย่างไรก็ดีตามเมื่อดูประสบการณ์หลังมีการจัดตั้งกองทุน ETF ในประเทศอเมริกาพบว่ากองทุนรวมประเภท index fund ยังคงเติบโตอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากฐานผู้ลงทุนต่างกัน
3. บริษัทหลักทรัพย์	เพิ่มรายได้ (brokerage fee) จากการมีสินค้าใหม่ ๆ ให้ผู้ลงทุนที่สนใจซื้อขาย เนื่องจากการซื้อขายหน่วยลงทุน ETF ในตลาดรองจะต้องทำผ่านบล. เท่านั้น สำหรับบล. ที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็น participating dealer สามารถทำกำไรจากการทำ arbitrage ของส่วนต่างทางราคาระหว่างราคาซื้อขายหน่วยลงทุนในตลาด. และมูลค่าต่อหน่วย	ยังไม่พบ

ผู้ที่เกี่ยวข้องหลัก	ข้อดี	ข้อเสีย
4. ผู้ลงทุนสถาบันในประเทศโดยรวม ⁷	- ใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารทรัพย์สินให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น - ลดค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการทรัพย์สินที่ถือครองอยู่ โดยการแปลงสภาพจากถือครองและดูแลกลุ่มหลักทรัพย์ มาเป็นหน่วยลงทุน ETF - สำหรับผู้ลงทุนสถาบันในประเทศ ที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็น participating dealer สามารถทำกำไรจากการทำ arbitrage ของส่วนต่างทางราคาระหว่างราคาซื้อขายหน่วยลงทุนในตลาด. และมูลค่าต่อหน่วย	- ยังไม่พบ
5. ผู้ลงทุนสถาบันต่างประเทศโดยรวม ⁸	- เป็นอีกช่องทางของการลงทุนในประเทศไทย เพื่อช่วยลดปัญหาเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ข้อบังคับต่าง ๆ เช่น foreign limit - ใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารทรัพย์สินให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น	- ยังไม่พบ
6. ผู้ลงทุนรายย่อย	เมื่อเทียบกับหุ้น: - ช่วยกระจายความเสี่ยงจากผลกระทบจากการปรับตัวลดลงของราคาหลักทรัพย์ เนื่องจากการลงทุนในกองทุน ETF 1 หน่วย จะเปรียบเสมือนการลงทุนในกลุ่มหลักทรัพย์อ้างอิงทั้งหมด - มีมืออาชีพดูแล และตัดสินใจลงทุนให้ เนื่องจากกองทุน ETF มีผู้จัดการกองทุนซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ในการลงทุนคอยบริหารจัดการลงทุนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และนโยบายการลงทุนที่ได้กำหนดไว้ - มีกลไกปกป้องผู้ถือหน่วยลงทุน ผ่านทางสำนักงานก.ล.ต. ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้กำกับดูแล และกำหนดกฎเกณฑ์สำหรับธุรกิจจัดการลงทุน รวมถึงการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นต่อการตัดสินใจลงทุนให้แก่ผู้ลงทุน เมื่อเทียบกับการลงทุนในทรัพย์สินประเภทอื่น ๆ เช่นพันธบัตรรัฐบาล: - ให้อัตราผลตอบแทนที่สูงเมื่อเทียบกับการลงทุนในเงินฝากประจำ และพันธบัตรรัฐบาล เนื่องจาก	- ไม่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกองทุนได้ ซึ่งเป็นปกติทั่วไปของการลงทุนในกองทุนรวมต่าง ๆ

⁷ ผู้ลงทุนสถาบัน ซึ่งรวมถึงธนาคารพาณิชย์ กองทุนต่าง ๆ บริษัทประกัน เป็นต้น โดยมีเป้าหมายในการลงทุนที่ไม่เหมือนกันและมองเห็นประโยชน์ของกองทุน ETF ที่แตกต่างกันออกไป อย่างไรก็ตาม เนื่องจากยังไม่ได้มีการทำ market consultation เพื่อศึกษาความต้องการที่แท้จริงของผู้ลงทุนสถาบันแต่ละประเภท การศึกษานี้จะขอลงถึงประโยชน์หลัก ๆ จากการลงทุนในกองทุน ETF ของผู้ลงทุนสถาบันโดยรวม

⁸ เหมือนกัน

ผู้ที่เกี่ยวข้องหลัก	ข้อดี	ข้อเสีย
	กองทุน ETF มีนโยบายการลงทุนในตราสารทุนเกือบทั้งหมด เมื่อเทียบกับกองทุนรวมประเภทอื่น ๆ : - มีสภาพคล่องสูง เนื่องจากกองทุน ETF เป็นกองทุนเปิดที่จดทะเบียนและสามารถซื้อขายได้ในตลาด. ผู้ลงทุนสามารถทำการซื้อขายหน่วยลงทุนนั้นผ่านทางบล.ได้ทุกวันทำการ - เสียค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการต่ำกว่าการลงทุนในกองทุนรวมประเภทอื่น ๆ เนื่องจากกองทุน ETF มีกลยุทธ์การลงทุนแบบ passive	

จะทราบได้อย่างไรว่ากองทุน ETF ประสบความสำเร็จ ?

กองทุน ETF ก็เหมือนกองทุนอื่น ๆ ที่สามารถมีมากกว่าหนึ่งกองทุนขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้ลงทุน กล่าวคือ ณ เวลาหนึ่งสามารถมีกองทุน ETF ได้มากกว่า 1 กองซึ่งอาจใช้ดัชนีอ้างอิงตัวเดียวกันโดยมีผู้บริหารกองทุนต่างกันไป หรือใช้ดัชนีอ้างอิงที่ต่างกันไปแต่บริหารโดยบล.เดียวกันได้ ดังนั้นจึงไม่จำเป็นว่ากองทุน ETF ทุกกองทุนจะประสบความสำเร็จเหมือนกันเสมอไป อย่างไรก็ตามด้วยความต้องการที่แตกต่าง ผู้เกี่ยวข้องแต่ละท่านจะวัดความสำเร็จของกองทุน ETF ไม่เหมือนกัน ตามรายละเอียดที่แสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6: ตัวชี้วัดความสำเร็จของกองทุน ETF สำหรับผู้เกี่ยวข้องแต่ละท่าน

ตัวชี้วัดความสำเร็จ	ผู้เกี่ยวข้อง	เหตุผล
1. มูลค่าการซื้อขาย (Daily Average Volume) และมูลค่าการซื้อขายต่อขนาดของกองทุน (Daily Avg Vol/ AUM)	ตลท. และ ก.ล.ต.	ในการพัฒนาตลาดหุ้นไทย ตลท. มุ่งเน้นที่จะเพิ่มสภาพคล่องเพื่อลดปัญหาการขาดสมดุลทางสภาพคล่องและเสถียรภาพทางราคา
	Participating dealer และ บล.	รายได้หลักของ Participating dealer และ บล. จะมาจากค่าธรรมเนียมจากการ create/redeem หน่วยลงทุน และการซื้อขาย กล่าวคือยิ่งกองทุนมีมูลค่าการซื้อขายมากเท่าไร รายได้ที่จะได้รับจะมากตามไปด้วย
2. ขนาดของกองทุน (Asset Under Management – AUM)	ผู้บริหารกองทุน	รายได้หลักของผู้บริหารกองทุนจะมาจากค่าบริหารจัดการกองทุน (management fee) ซึ่งจะเป็นสัดส่วนกับขนาดของกองทุน กล่าวคือยิ่งกองทุนมีขนาดใหญ่เท่าไร รายได้ของผู้บริหารกองทุนจาก management fee จะมากตามไปด้วย
3. Net return (อัตราผลตอบแทนของดัชนี – ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ)	ผู้ลงทุน	เหมือนการลงทุนอื่น ๆ ผู้ลงทุนหวังที่จะได้รับผลตอบแทนสุทธิสูงที่สุด (หรือ อัตราผลตอบแทนของดัชนีอ้างอิงหักค่าใช้จ่ายต่าง ๆ) จากกองทุนรวมทั้งอ้างอิงดัชนี

อะไรคือปัจจัยที่จะทำให้กองทุน ETF ประสบความสำเร็จ ?

จากประสบการณ์ของผู้จัดการกองทุน ETF ชั้นนำระดับโลก อาทิเช่น Barclays Global Investors (BGI) State Street Global Advisors (SSgA) (ภาคผนวก 4) ปัจจัยหลักที่ทำให้กองทุน ETF ประสบความสำเร็จดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ประกอบไปด้วย

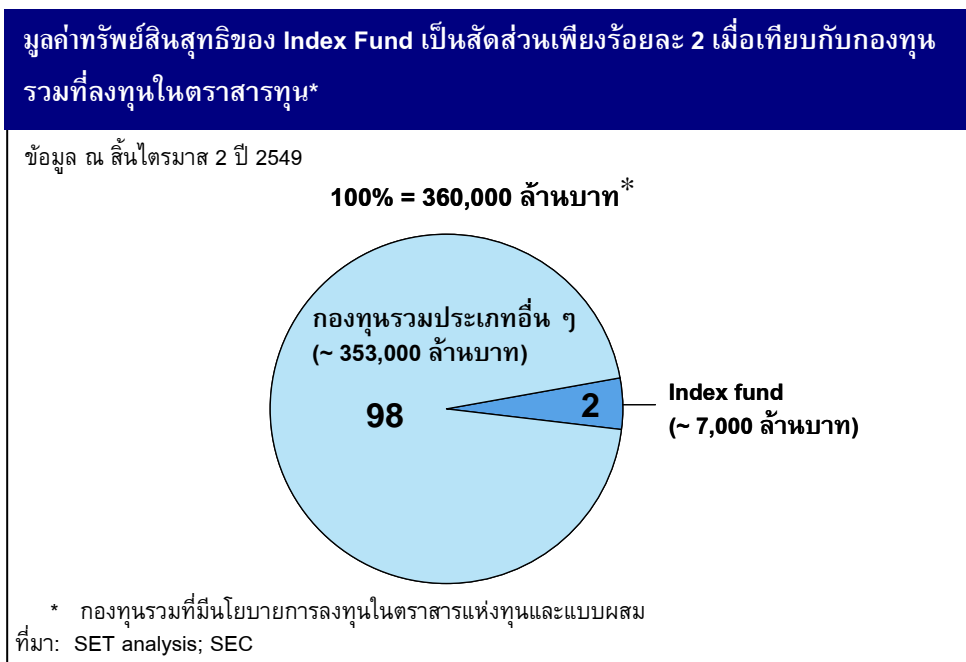
1. มี demand ที่เพียงพอจากผู้ลงทุนทั้งรายย่อยและสถาบันทั้งในและต่างประเทศ
2. อ่างอิงดัชนีที่มีสภาพคล่องสูงพอสมควรเนื่องจากสภาพคล่องของกองทุน ETF จะถูกจำกัดตามสภาพคล่องของกลุ่มหลักทรัพย์อ้างอิงที่ถูกรวมคำนวณในดัชนี และเอื้อให้สามารถทำ market making ได้
3. มีเครื่องมือทางการเงิน ระบบ กลไก และเกณฑ์มารองรับการทำงานของกองทุน ETF โดยเฉพาะการทำ arbitrage และการทำ market making เนื่องจากการทำ arbitrage จะช่วยเพิ่มสภาพคล่องให้กับทั้งตลาดหุ้น (โปรดดูรายละเอียดจากส่วน “กองทุน ETF คืออย่างไร”) และการทำ market making จะช่วยรักษาสภาพคล่องให้กับหน่วยลงทุน ETF ทั้งนี้รวมถึง
 - การมี futures contract ที่อ้างอิงดัชนีเดียวกันเพื่อช่วยบดจ.ในการบริหารกองทุนอย่างมีประสิทธิภาพ และ participating dealer ในการประกันความเสี่ยงจากความผันผวนของราคาตลาด (market risk)
 - การอนุญาตให้ทำการขายชอร์ต (short sale) หน่วยลงทุน ETF และกลุ่มหลักทรัพย์อ้างอิงเพื่อช่วยให้สามารถทำ arbitrage ได้อย่างคล่องตัวมากขึ้น

จะอย่างไรให้กองทุน ETF ประสบความสำเร็จ ?

อย่างไรก็ตาม ด้วยปัจจัยดังกล่าวประกอบกับวัฒนธรรมการลงทุนในไทย คงไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะจัดตั้งกองทุน ETF ในไทยให้มีขนาดใหญ่และมีมูลค่าการซื้อขายที่สูงมาก เนื่องจาก

- คล้ายกับประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคเอเชีย การลงทุนในกองทุนรวมยังไม่ได้รับความนิยมเมื่อเทียบกับการลงทุนในหลักทรัพย์ต่าง ๆ โดยตรง ยิ่งไปกว่านั้นกลุ่มผู้ลงทุนในกองทุนรวมส่วนใหญ่มักเลือกลงทุนในกองทุนที่มีนโยบายการลงทุนเชิงรุก (active management) แทนที่จะลงทุนในกองทุนประเภท index fund โปรดดูรายละเอียดจากภาพที่ 10
- เหมือนประเทศที่กำลังพัฒนาอื่น ๆ ตลาดหุ้นไทยไม่จูงใจให้มีคนเข้ามาทำหน้าที่เป็น market maker ถึงแม้ว่าจะมีเกณฑ์ออกมารองรับการเป็น market maker นานแล้วก็ตาม

ภาพที่ 10: เปรียบเทียบมูลค่าทรัพย์สินสุทธิของกองทุนรวมที่ลงทุนในตราสารทุนระหว่าง Index Fund และกองทุนรวมประเภทอื่น ๆ

นอกจากนี้ ประโยคที่ว่าคงไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะจัดตั้งกองทุน ETF ในไทยให้มีขนาดใหญ่และมีมูลค่าการซื้อขายที่สูงมาก ยังถูกยืนยันจากการศึกษาประสบการณ์การจัดตั้งกองทุน ETF ของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (ได้แก่ ออสเตรเลีย จีน ฮ่องกง เกาหลี สิงคโปร์ ไต้หวัน และมาเลเซีย) โดยพบว่ามีเพียง 2 ประเทศเท่านั้น (ได้แก่ จีน ฮ่องกง และเกาหลี) ที่สามารถจัดตั้งกองทุน ETF ให้ประสบความสำเร็จตาม 3 ดัชนีชี้วัดข้างต้นได้ (ภาคผนวก 1) ด้วยเหตุผลหลักดังนี้

- สำหรับประเทศจีน กองทุน ETF มี demand ที่มากพอจากผู้ลงทุนต่างประเทศ เนื่องจากข้อจำกัดการลงทุนของชาวต่างชาติในประเทศจีน (หรือที่เรียกว่า QFII) ทำให้กองทุน ETF ถือเป็นช่องทางสำคัญช่องทางหนึ่งสำหรับผู้ลงทุนต่างประเทศให้สามารถลงทุนในจีนได้
- สำหรับประเทศเกาหลี ผู้ลงทุนส่วนใหญ่มีความคุ้นเคยกับการลงทุนในกองทุนรวมอยู่แล้ว ดังนั้นจึงไม่แปลกอะไรที่ชาวเกาหลีจะให้ความสนใจกับกองทุน ETF ที่มีนโยบายการลงทุนคล้าย index fund แต่มีค่าใช้จ่ายที่ต่ำกว่าอย่างเห็นได้ชัด

หรือแม้กระทั่ง กองทุน ABF ที่ใช้ iBoxx ABFTH Index เป็นดัชนีอ้างอิง ซึ่งถือได้ว่าเป็นกองทุน ETF กองแรกของไทย ก็มีการซื้อขายที่ค่อนข้างจำกัดนับตั้งแต่จัดตั้งมา กองทุน ABF เข้าจดทะเบียนและทำการซื้อขายในตลาดตราสารหนี้ (BEX) ณ วันที่ 27 เมษายน 2549 โดย ณ สิ้นเดือนกรกฎาคม 2549 กองทุน ABF มีมูลค่าทรัพย์สินสุทธิประมาณ 5,500 ล้านบาท และมีมูลค่าการซื้อขายสะสมตั้งแต่จดทะเบียน อยู่เพียง 1 ล้านบาท

ดังนั้น ถ้าอยากเห็นกองทุน ETF สำเร็จดังที่กล่าวมา ผู้ที่เกี่ยวข้องจำเป็นจะต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ทำ **market consultation** เพื่อสามารถจัดตั้งกองทุน ETF ที่มีคุณสมบัติต่าง ๆ (**product specification**) ที่ตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้ลงทุนเป้าหมายซึ่งเป็นการผสมอย่างสมดุลระหว่างผู้ลงทุนรายย่อยและผู้ลงทุนสถาบัน กล่าวคือเพื่อให้กองทุน ETF มีสภาพคล่องจากการซื้อขายของผู้ลงทุนรายย่อยหรือผู้ลงทุนสถาบันที่ต้องการลงทุนเพื่อทำกำไรจากส่วนต่างของราคา ในขณะที่มีเสถียรภาพพอสมควรจากการถือครองของผู้ลงทุนสถาบันที่ต้องการถือแบบระยะยาว ทั้งนี้รวมถึงการเลือกใช้ดัชนีอ้างอิงให้เหมาะสมที่ตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มผู้ลงทุนเป้าหมายมากที่สุดและที่เอื้อต่อการทำ **market making** เพื่อรักษาสภาพคล่อง
2. ทำการตลาดและให้ความรู้แก่ผู้ลงทุนอย่างเหมาะสม เพื่อสร้าง **demand** และเพื่อสร้างวัฒนธรรมการลงทุนในกองทุน แทนที่จะเป็นการลงทุนในหุ้นโดยตรง (**stock picking**) เช่น
 - ส่งเสริมให้มีบริการประเภท **fee-based advisory** กล่าวคือบริษัทที่ปรึกษาจะได้รับเงินโดยตรงจากผู้ลงทุน แทนที่จะเป็น **brokerage fee** ซึ่งจะเป็นแรงจูงใจทำให้บริษัทที่ปรึกษาแนะนำตราสารประเภทต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับนโยบายการลงทุนของผู้ลงทุนนั้น ๆ แทนที่จะพยายามขายหลักทรัพย์ประเภทหุ้น
 - ร่วมมือกับธนาคารพาณิชย์ให้ทำหน้าที่เป็น **distribution channel** เนื่องจากธนาคารพาณิชย์มีสาขาอยู่อย่างกว้างขวางทั่วประเทศ สามารถเข้าถึงผู้ลงทุนหน้าใหม่ได้อย่างทั่วถึง

ข้อสังเกต

จากการสัมภาษณ์ผู้จัดการกองทุน ETF ต่างชาติชั้นนำ พบว่าปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่ทำให้กองทุน ETF ประสบความสำเร็จเป็นอย่างมากในประเทศสหรัฐอเมริกา คือการมีบริการประเภท **fee-based advisory** ให้กับผู้ลงทุน

เนื่องจาก **broker** ส่วนใหญ่มักไม่นิยมขายหน่วยลงทุน ETF ถึงแม้ว่าจะได้ค่าคอมมิชชันจาก **brokerage fee** เหมือนกัน ด้วยสาเหตุหลักที่ว่า หลักรัพย์ประเภทบริษัทจดทะเบียนมักมีบริวารหรือหลักทรัพย์ต่าง ๆ และปัจจัยหรือหวัดต่าง ๆ เป็นเครื่องมือช่วยในการขาย ต่างกับหน่วยลงทุน ETF ซึ่งเป็นกองทุนที่มีนโยบายการลงทุนโดยมุ่งเน้นให้มีผลตอบแทนเทียบเท่ากับดัชนีที่อ้างอิง

ดังนั้นการที่มีบริการประเภท **fee-based advisory** ซึ่งที่ปรึกษาทางการเงินจะได้รับเงินจากผู้ลงทุนโดยตรง ไม่ใช่ค่าคอมมิชชันจาก **brokerage fee** จะมีแรงจูงใจทำให้ที่ปรึกษาแนะนำตราสารประเภทต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับนโยบายการลงทุนของผู้ลงทุนนั้น ๆ แทนที่จะพยายามขายหลักทรัพย์ประเภทหุ้น

3. พัฒนาระบบ กลไก และแก้ไข/เพิ่มเติมเกณฑ์ต่าง ๆ เพื่อรองรับการทำงานและการทำ **arbitrage** และการทำ **market making** ของกองทุน ETF (โปรดดูรายละเอียดจากตารางที่ 7) เช่น
 - เกณฑ์เพื่อรองรับการจัดตั้งและทำ IPO ของกองทุน ETF
 - ระบบและเกณฑ์ด้านการซื้อขายเพื่อรองรับการ **create** และ **redeem** หน่วยลงทุน ETF
 - ระบบและเกณฑ์ด้านการชำระราคาและรับฝากเพื่อรองรับการ **create** และ **redeem** หน่วยลงทุน ETF

- ระบบและเกณฑ์ในการอนุญาตให้ทำการขายชอร์ต⁹ (short sale) หน่วยลงทุน ETF และกลุ่มหลักทรัพย์อ้างอิงเพื่อช่วยให้สามารถทำ arbitrage และ market making ได้อย่างคล่องตัวมากขึ้น
- นอกจากการพัฒนากระบวนการรับ create และ redeem หน่วยลงทุน ETF แล้ว จำเป็นจะต้องอนุญาตให้ market maker และ/หรือ PDs สามารถทำชอร์ตหน่วยลงทุน ETF โดยที่มีการ create หน่วยลงทุน มารองรับ แทนที่จะเป็นการยืมหน่วยลงทุนจากผู้ลงทุนอื่น เพื่อเป็นการ simulate การ create และ redeem แบบ real time เนื่องจากระบบที่รองรับการ create และ redeem แบบ real time มีต้นทุนการพัฒนาที่สูงมากสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ดังนั้นการ simulate ระบบนี้จึงเป็นทางเลือกที่ช่วยแก้ปัญหาต้นทุนสูงได้

4. บริหารจัดการให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับผลประโยชน์ไม่มากก็น้อย (incentive alignment) เพื่อจูงใจให้แต่ละหน่วยงานทำหน้าที่ของตน เช่น

- Market maker ตกลงรับผิดชอบ (commit) ในการดูแลสภาพคล่อง ทั้งนี้สำหรับบางกรณีที่ไม่สามารถหาสิทธิประโยชน์ให้กับ market maker ได้ บลจ. ก็ยอมจ่ายเงินจ้าง market maker เพื่อให้มาทำหน้าที่นั้น
- จูงใจบล. ให้มีการแนะนำให้ผู้ลงทุนลงทุนในหน่วยลงทุน ETF

ตารางที่ 7: ระบบ กลไก และเกณฑ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นจะต้องพัฒนา และแก้ไข/เพิ่มเพื่อรองรับการทำงานของกองทุน ETF โดยแบ่งตามโครงสร้างและการทำงานหลัก ๆ ของกองทุน ETF

ขั้นตอนหลัก	กิจกรรมหลัก	ส่วนที่จำเป็นจะต้องพัฒนาเพิ่มเติม	ผู้ที่เกี่ยวข้อง
1. การจัดตั้ง ETF ซึ่งรวมถึงการทำ IPO	- สรุป product specification ซึ่งรวมไปถึงการเลือกดัชนีเพื่อมาเป็น underlying index	- ดัชนีที่มีสภาพคล่องสูงซึ่งเป็นที่ต้องการของกลุ่มผู้ลงทุนเป้าหมายและที่เอื้อต่อการทำ market making	- ตลท.
	- โครงสร้างเพื่อการจัดตั้ง ทั้งนี้รวมถึงการจัดหาหุ้นสำหรับเป็น seed money	- โครงสร้างที่เหมาะสม - Seed money ในการจัดตั้ง	- ก.ล.ต. - ตลท. - บลจ. - บล.
	- จัดตั้งกองทุน ETF ทำ IPO และจดทะเบียนในตลท.	- เกณฑ์ที่รองรับการจัดตั้งและการทำ IPO รวมทั้งการเข้ามาจดทะเบียนเป็นหลักทรัพย์และการทำ in-kind transaction ระหว่างบลจ. และบล. - เกณฑ์เกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูล	- ก.ล.ต. - ตลท.
	- การแต่งตั้ง technical fund advisor ซึ่งเป็นบริษัทต่างชาติ	- เกณฑ์แต่งตั้ง technical fund advisor หรือ sub fund manager ซึ่งเป็นชาวต่างชาติเพื่อรองรับโครงสร้างที่จะมีบลจ. ต่างชาติมาช่วยให้คำแนะนำในเชิงเทคนิค ระบบ และทำการตลาด	- ก.ล.ต.
	- การแต่งตั้ง Trustee	- มีเกณฑ์รองรับอยู่แล้ว	
	- การเข้าขอเป็น participating dealers	- เกณฑ์เพื่อรองรับการมี participating dealers ซึ่งอาจเพิ่มเติมจากเกณฑ์ dealer ที่มีอยู่แล้ว	- ก.ล.ต. - ตลท.

⁹ อย่างไรก็ตามปัจจุบันได้มีการอนุญาตให้ชอร์ตหลักทรัพย์ 50 หลักทรัพย์ที่ถูกรวมคำนวณใน SET 50 Index

ขั้นตอนหลัก	กิจกรรมหลัก	ส่วนที่จำเป็นจะต้องพัฒนาเพิ่มเติม	ผู้ที่เกี่ยวข้อง
	– การเข้าขอเป็น market makers	– เกณฑ์เพื่อรองรับการมี market maker ทั้งนี้ ตลท. จะเป็นผู้กำหนด spread commitment ของ market maker ซึ่งอาจไม่เท่ากันทุกกองทุน ETF ขึ้นอยู่กับหลักทรัพย์อ้างอิง	– ตลท.
2. การซื้อขายแบบ primary	– Create และ redeem ETF Units โดยใช้วิธีแบบ in-kind และสามารถ simulate ให้เสมือนว่าสามารถการ create และ redeem แบบ real time ¹⁰	– ระบบทางด้านทะเบียนและรับฝากหลักทรัพย์ที่จะมารองรับการ create และ redeem หน่วยลงทุน ETF แบบ real time และเกณฑ์ที่จะมารองรับ	– ตลท. – บลจ. – บล.
		– เกณฑ์การชอร์ตที่อนุญาตให้ market maker และ/หรือ PDs สามารถทำชอร์ตหน่วยลงทุน ETF โดยที่มีการ create หน่วยลงทุน มารองรับ แทนที่จะเป็นการยืมหน่วยลงทุนจากผู้ลงทุนอื่น เพื่อเป็นการ simulate การ create และ redeem แบบ real time ¹¹	– ก.ล.ต. – ตลท.
		– เกณฑ์การเพิ่มและลดจำนวนหน่วยลงทุน ETF ซึ่งเป็นผลจากการอนุญาตให้ create และ redeem ได้ real time	– ก.ล.ต.
	– การส่งผ่านข้อมูลของดัชนี เพื่อให้ผู้บริหารกองทุนสามารถ rebalance portfolio ได้ทุกวัน	– ระบบรองรับการส่งผ่านข้อมูลดัชนีราคาหลักทรัพย์ โดยความถี่ของการส่งจะขึ้นอยู่กับความถี่ของการเปลี่ยนแปลงจำนวนหุ้นในการคำนวณดัชนี (index shares) และสัญญาที่จะมารองรับ	– ตลท. – บลจ.
	– ระบบซื้อขาย ซึ่งรวมไปถึง basket order เพื่อรองรับการซื้อหุ้นหลายตัวในการสั่งซื้อเดียว	– สามารถใช้ระบบที่มีอยู่ได้	
	– แสดงมูลค่า NAV แบบ real time ตลอดเวลาซื้อขาย (IIV - Intraday Indicative Value) โดยปกติจะแสดงข้อมูลทุกช่วงเวลา 20 นาที (ทางเลือก)	– ระบบเพื่อคำนวณและแสดงข้อมูลนี้	– ตลท.
3. การซื้อขายแบบ secondary	– ซื้อขายหน่วยลงทุน ETF เสมือนเป็นหลักทรัพย์ชนิดหนึ่ง	– ระบบรองรับการซื้อขายหน่วยลงทุน ซึ่งอาจแค่เพียงเพิ่มเติมจากระบบเดิมก็ได้ และเกณฑ์ที่จะมารองรับ ส่วนด้านชำระและรับฝากสามารถใช้ระบบเดิมมารองรับได้	– ตลท.

¹⁰ เนื่องจากระบบที่รองรับการ create และ redeem แบบ real time มีต้นทุนการพัฒนาที่สูงมากสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ดังนั้นการ simulate ระบบนี้จึงเป็นทางเลือกที่ช่วยแก้ปัญหาต้นทุนสูงได้

¹¹ เนื่องจากระบบที่รองรับการ create และ redeem แบบ real time มีต้นทุนการพัฒนาที่สูงมากสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ดังนั้นการ simulate ระบบนี้จึงเป็นทางเลือกที่ช่วยแก้ปัญหาต้นทุนสูงได้

ขั้นตอนหลัก	กิจกรรมหลัก	ส่วนที่จำเป็นจะต้องพัฒนาเพิ่มเติม	ผู้ที่เกี่ยวข้อง
	- แสดงราคา trading price ของ ETF สำหรับนักลงทุนที่ต้องการซื้อขายหน่วยลงทุนในตลาดรอง	- ระบบเพื่อคำนวณและแสดงราคาหลักทรัพย์ของ ETF ซึ่งอาจแค่เพียงเพิ่มเติมจากระบบเดิมก็ได้	- ตลท.
4. การจ่าย dividend	- มีการรับ dividend จากกลุ่มหลักทรัพย์อ้างอิง	- สามารถใช้ระบบและเกณฑ์ที่มีอยู่ได้	
	- มีการจ่าย dividend ขึ้นอยู่กับนโยบายของกองทุน	- ระบบรองรับการจ่าย dividend ซึ่งอาจใช้ระบบที่มีอยู่แล้ว และเกณฑ์ที่จะมารองรับ	- ตลท.
5. การทำ arbitrage	- การ short ของหน่วยลงทุน และกลุ่มหลักทรัพย์อ้างอิง	- ระบบด้านการซื้อขายและเกณฑ์เพื่อรองรับการทำ short sale	- ก.ล.ต. - ตลท.
	- การทำ clearing ซึ่งรวมทั้งการโอนและฝาก หุ้นและ ETF Units ในการ create และ redeem หน่วยลงทุนเพื่อทำกำไรจากส่วนต่างทางราคาระหว่างหน่วยลงทุนและ underlying stocks	- ตามข้อ 2 และ 3	

ในเมื่อประเทศไทยมีกองทุน ETF กองหนึ่งอยู่แล้วซึ่งก็คือ กองทุน ABF (Asian Bond Fund) แล้วทำไมไม่ใช้ระบบและเกณฑ์ที่มีอยู่แล้ว ?

กองทุน ABF หรือกองทุนพันธบัตรเอเชีย ถูกตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมการพัฒนาตลาดพันธบัตรสกุลเงินท้องถิ่นในภูมิภาคตามโครงการจัดตั้งกองทุนพันธบัตรเอเชียระยะที่ 2 (Asian Bond Fund 2) โดยริเริ่มจากความร่วมมือระหว่างธนาคารกลางในภูมิภาคในเอเชียตะวันออกเฉียงและแปซิฟิก 11 แห่ง¹² และสำหรับประเทศไทยได้มีการจัดตั้งกองทุนเปิดดัชนีพันธบัตรไทยเอบีเอฟขึ้น

กองทุน ABF ถือเป็นกองทุน ETF ประเภทหนึ่ง โดยใช้ iBoxx ABFTH Index เป็นดัชนีอ้างอิง และมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะสร้างผลตอบแทนให้ใกล้เคียงผลตอบแทนของการลงทุนในหลักทรัพย์หรือทรัพย์สินที่เป็นส่วนประกอบของดัชนีอ้างอิง กองทุน ABF เข้าจดทะเบียนและทำการซื้อขายในตลาดตราสารหนี้ (BEX) ณ วันที่ 27 เมษายน 2549 โดย ณ สิ้นเดือนกรกฎาคม 2549 กองทุน ABF มีมูลค่าทรัพย์สินสุทธิประมาณ 5,500 ล้านบาท และมีมูลค่าการซื้อขายสะสมตั้งแต่จดทะเบียน อยู่เพียง 1 ล้านบาท

ดังนั้น มักจะมีข้อสังเกตว่า เนื่องจากกองทุน ABF ได้มีการซื้อขายแล้ว การที่จะจัดตั้งกองทุน ETF กองต่อ ๆ ไปไม่น่าจะเป็นเรื่องยากโดยสามารถปรับใช้เกณฑ์และระบบที่รองรับกองทุน ABF อยู่แล้วได้เลย อย่างไรก็ตาม เมื่อศึกษาในรายละเอียดของระบบและเกณฑ์ที่รองรับกองทุน ABF พบว่า ด้วยความแตกต่างของสภาพคล่องของทรัพย์สินที่อ้างอิง

- เกณฑ์บางเกณฑ์ยกเว้นให้เฉพาะกองทุน ABF เช่น ประกาศสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ที่ สน. 20/ 2548 เรื่อง การจัดตั้งกองทุนรวมและการเข้าทำสัญญาบริหารจัดการกองทุนส่วนบุคคล (ฉบับที่ 4) หมวด 9 ข้อ 42/4 ข้อความว่า

ในการขายหน่วยลงทุนของกองทุนรวมอีทีเอฟให้แก่ผู้ถือหน่วยลงทุนที่เป็นผู้ลงทุนรายใหญ่ บริษัทจัดการกองทุนรวมจะรับชำระค่าซื้อหน่วยลงทุนเป็นหลักทรัพย์หรือทรัพย์สินอื่นแทนเงินได้ ต่อเมื่อได้ระบุกรณีดังกล่าวและขั้นตอนการดำเนินการอย่างชัดเจนในโครงการจัดการกองทุนรวม โดยให้กระทำได้ในการขายหน่วยลงทุนดังต่อไปนี้

- (1) ในกรณีของกองทุนรวมอีทีเอฟทั่วไป ให้กระทำได้ภายหลังจากการขายหน่วยลงทุนครั้งแรก
- (2) ในกรณีของกองทุนรวมอีทีเอฟที่ตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมการพัฒนาตลาดพันธบัตรสกุลเงินท้องถิ่นในภูมิภาคตามโครงการจัดตั้งกองทุนพันธบัตรเอเชียระยะที่ 2 (Asian Bond Fund 2) ตามมติของที่ประชุมกลุ่มธนาคารกลางสมาชิก Executives' Meeting of East Asia and Pacific Central Banks (EMEAP) ให้กระทำได้ตั้งแต่การขายหน่วยลงทุนครั้งแรก

- ระบบที่รองรับปัจจุบันยังไม่ค่อยเป็นแบบอัตโนมัติ และไม่รองรับการ create/redeem หน่วยลงทุนแบบ real time กล่าวคือไม่ส่งเสริมการทำ arbitrage และการทำงานของ market maker (ซึ่งจะช่วยเพิ่มสภาพคล่องของหน่วยลงทุน) ได้ดีเท่าที่ควร (โปรดดูรายละเอียดเรื่องการทำ arbitrage สามารถช่วยเพิ่มสภาพคล่อง ได้จากส่วน “กองทุน ETF คืออย่างไร” หัวข้อผลกระทบต่อตลาดหุ้นไทยโดยรวม)

¹² ได้แก่ ธนาคารกลางออสเตรเลีย ธนาคารกลางสาธารณรัฐประชาชนจีน ธนาคารกลางฮ่องกง ธนาคารกลางอินโดนีเซีย ธนาคารกลางญี่ปุ่น ธนาคารกลางเกาหลี ธนาคารกลางมาเลเซีย ธนาคารกลางนิวซีแลนด์ ธนาคารกลางฟิลิปปินส์ ธนาคารกลางสิงคโปร์ และธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งรวมเรียกว่า EMEAP

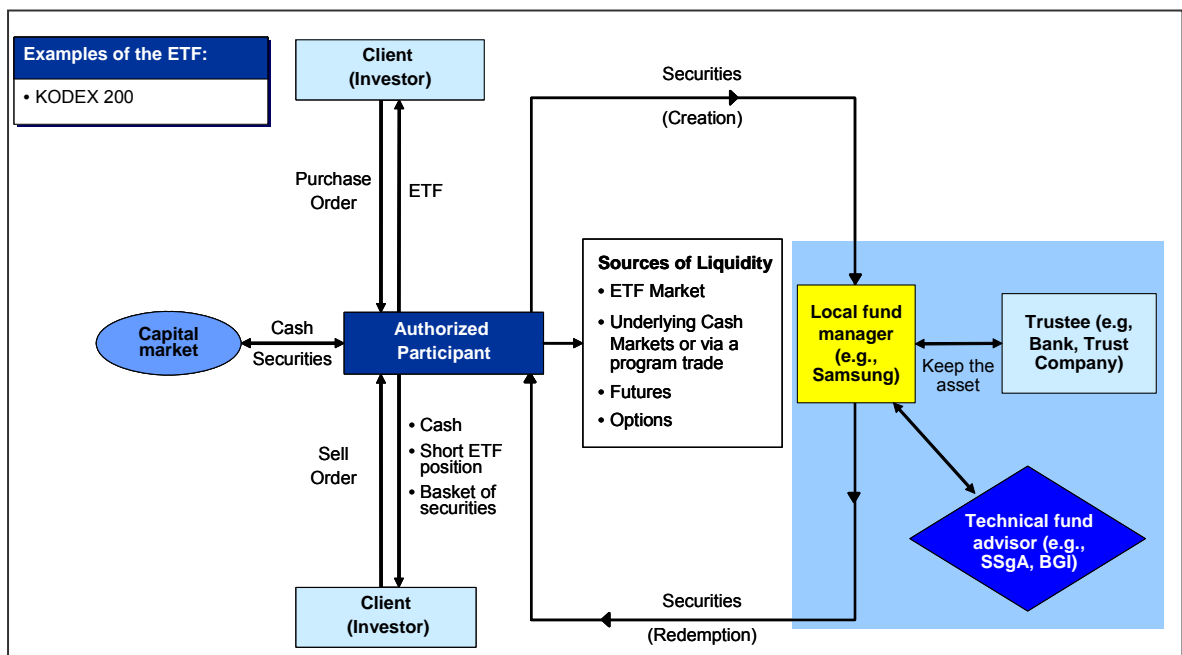
ประเทศอื่น ๆ ทำกันอย่างไร ?

(ข้อมูล ณ วันที่ 4 สิงหาคม 2549)

กรณีศึกษาของกองทุน ETF ที่ประเทศเกาหลี (กองทุน KODEX 200)

- เกาหลี (Samsung Investment Trust) ทำหน้าที่เป็นผู้บริหารกองทุน โดยมีที่ปรึกษากองทุนเป็นบริษัทชั้นนำต่างชาติ (BGI) และจัดตั้งโดยร่วมมือกับบล. (วิธีปกติทั่วไป)
- กองทุน KODEX 200 ถือเป็นกองทุน ETF ที่จดทะเบียนและซื้อขายในตลาดรองในภูมิภาคเอเชีย ซึ่งประสบความสำเร็จมากในภูมิภาค โดยมีขนาดของ AUM อยู่ที่ประมาณ 330 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และมี daily average volume/AUM ซึ่งเป็นตัวชี้วัดสภาพคล่องของกองทุน อยู่ที่ประมาณร้อยละ 3.5 (ภาคผนวก 1)
- ในปีนี้ได้มีการจัดตั้งกองทุน ETF ไปแล้วอีก 7 กองซึ่งอ้างอิงดัชนีหมวดอุตสาหกรรม (sectoral indices)
- ปัจจัยหลักที่ทำให้กองทุน ETF ประสบความสำเร็จมากในเกาหลี คือผู้ลงทุนส่วนใหญ่มีความคุ้นเคยกับการลงทุนในกองทุนรวมอยู่แล้ว ดังนั้นจึงไม่แปลกอะไรที่ชาวเกาหลีจะให้ความสนใจกับกองทุน ETF ที่มีนโยบายการลงทุนคล้าย index fund แต่มีค่าใช้จ่ายที่ต่ำกว่าอย่างเห็นได้ชัด

ภาพที่ 11: รูปแบบการจัดตั้งกองทุน KODEX 200 ที่ประเทศเกาหลี

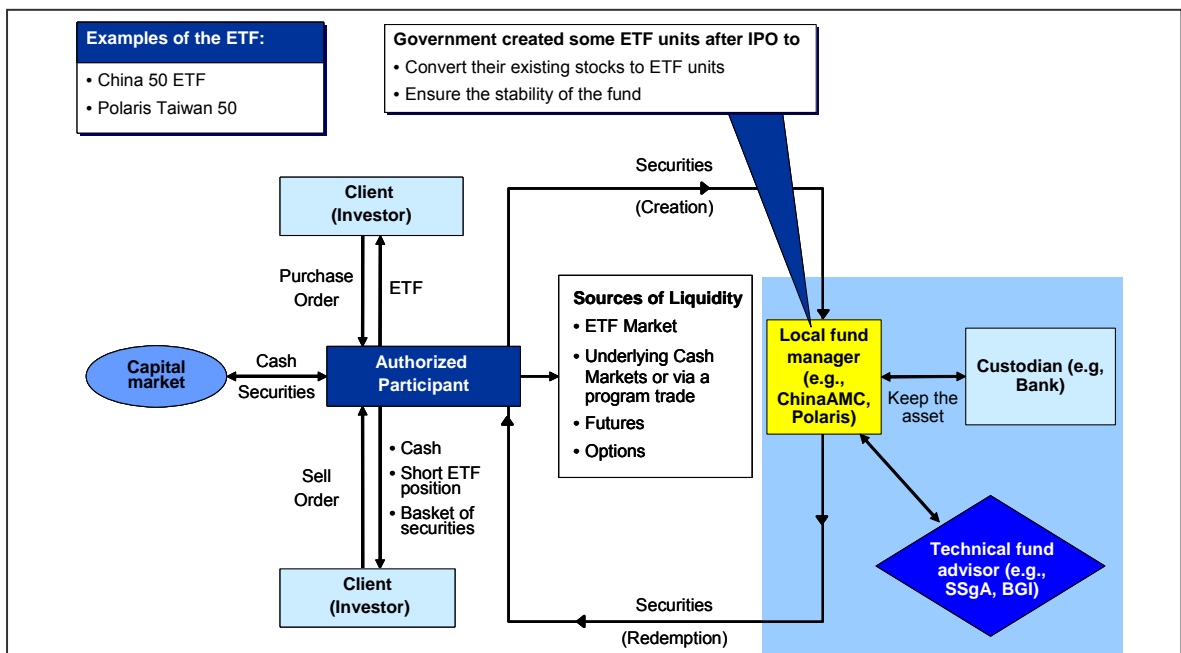

กรณีศึกษาของกองทุน ETF ที่ประเทศจีนและประเทศไต้หวัน (กองทุน China 50 ETF และกองทุน Polaris Taiwan 50)

- บลจ. ในประเทศทำหน้าที่เป็นผู้บริหารกองทุน โดยมีที่ปรึกษากองทุนเป็นบริษัทชั้นนำต่างชาติ และจัดตั้งโดยร่วมมือกับบล. (วิธีปกติทั่วไป)
- อย่างไรก็ตาม หลังจากจัดตั้งแล้ว รัฐบาลได้เข้ามาช่วยเหลือเพื่อสร้างเสถียรภาพให้กับกองทุน ETF นี้ ด้วยการขอ create หน่วยลงทุน ETF โดยแลกกับกลุ่มหลักทรัพย์อ้างอิงที่รัฐบาลถือครองอยู่

- กองทุน **China 50 ETF** ถือเป็นอีกหนึ่งกองทุน ETF ที่จดทะเบียนและซื้อขายในตลาดรองในภูมิภาคเอเชีย ซึ่งประสบความสำเร็จมากในภูมิภาค โดยมีขนาดของ AUM อยู่ที่กว่า 500 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และมี daily average volume/ AUM อยู่ที่ประมาณร้อยละ 2.5 (ภาคผนวก 1)
- สำหรับกองทุน **Polaris Taiwan 50** ถึงแม้ว่าจะเริ่มต้นด้วยขนาดที่ค่อนข้างใหญ่ ประมาณ 120 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และปัจจุบันมีขนาด AUM อยู่ที่ประมาณ 1,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ แต่ไม่มีสภาพคล่องมากเท่าที่ควร โดยมี daily average volume/ AUM อยู่เพียงร้อยละ 0.8 (ภาคผนวก 1) สาเหตุหลักที่ทำให้กองทุนมีขนาด AUM ใหญ่ คือรัฐบาลได้เข้ามาช่วยโดยแปลงสภาพของกลุ่มหลักทรัพย์ที่เคยถืออยู่มาเป็นหน่วยลงทุน ETF ยิ่งไปกว่านั้นที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน รัฐบาลยังคงเข้ามาช่วยเพื่อให้เกิดสภาพคล่อง โดยการขอ create/ redeem หน่วยลงทุน ETF เป็นระยะ ๆ

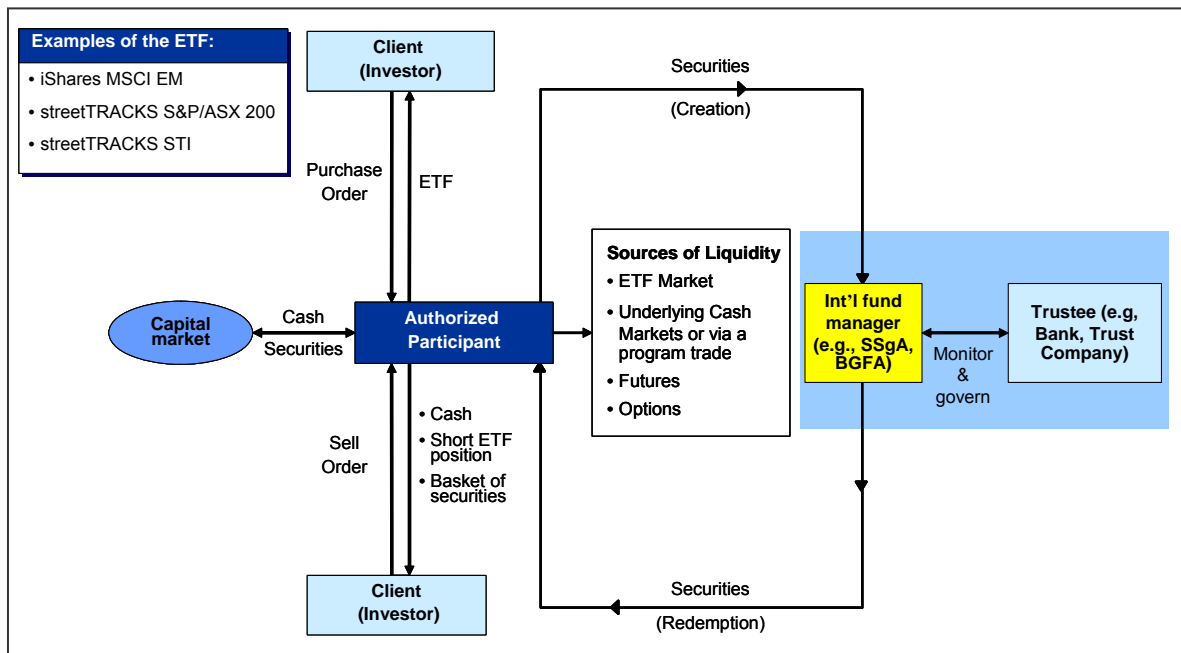
ภาพที่ 12: รูปแบบการจัดตั้งกองทุน China 50 ETF และ Polaris Taiwan 50 ที่ประเทศจีนและไต้หวัน

กรณีศึกษาของกองทุน ETF ที่ประเทศออสเตรเลียและสิงคโปร์ (กองทุน streetTRACKS S&P/ ASX 200 และกองทุน streetTRACKS STI)

- บลจ. ชั้นนำต่างชาติ (SSgA) ทำหน้าที่เป็นผู้บริหารกองทุน และจัดตั้งโดยร่วมมือกับบล. (วิธีปกติทั่วไป)
- เมื่อดูจากตัวชี้วัดความสำเร็จที่ได้กล่าวไว้แล้ว พบว่าทั้ง 2 กองทุนนี้ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร โดย
 - กองทุน **streetTRACKS S&P/ ASX 200** มีขนาด AUM อยู่ที่ประมาณ 620 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และมี daily average volume/ AUM อยู่เพียงร้อยละ 0.56 (ภาคผนวก 1)
 - ในขณะที่ กองทุน **streetTRACKS STI** มีขนาด AUM อยู่ที่ประมาณ 350 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และมี daily average volume/ AUM อยู่เพียงร้อยละ 0.03 (ภาคผนวก 1)

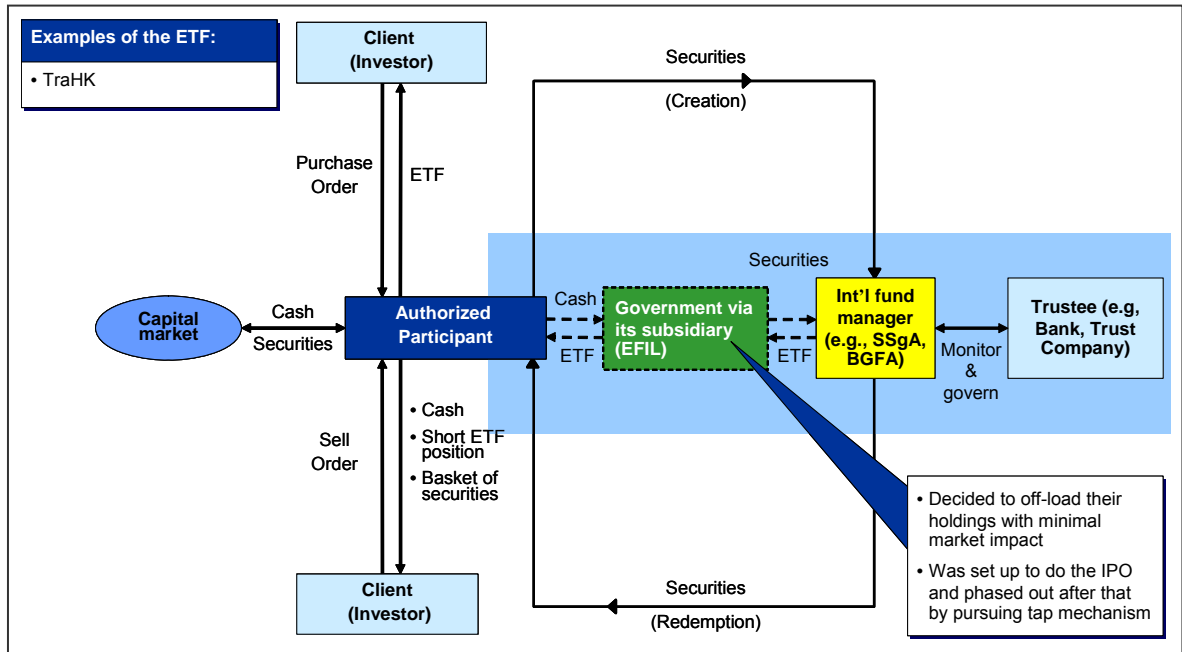
ภาพที่ 13: รูปแบบการจัดตั้งกองทุน streetTRACKS S&P/ ASX 200 และ streetTRACKS STI ที่ประเทศออสเตรเลียและสิงคโปร์

กรณีศึกษาของกองทุน ETF ที่ประเทศฮ่องกง (กองทุน TraHK หรือที่เรียกกันว่า Tracker Fund)

- จุดประสงค์หลักในการจัดตั้งกองทุนนี้ แตกต่างไปจากกองทุนอื่น ๆ กล่าวคือจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นช่องทางสำหรับรัฐบาลในการปล่อยหลักทรัพย์ต่าง ๆ ที่ถือครองอยู่ให้กลับคืนสู่ตลาดรอง เนื่องจากรัฐบาลได้เข้ามาถือครองหลักทรัพย์ต่าง ๆ ไว้เป็นจำนวนมากเพื่อช่วยแก้ปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ (ช่วงปี 2540 – 2541) ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาสภาพคล่องของหลักทรัพย์ต่าง ๆ ในตลาดรองในช่วงเวลาต่อมา
- ดังนั้นกองทุนนี้ได้ถูกจัดตั้งขึ้นโดยบจ.ของรัฐบาลด้วยการนำเอากลุ่มหลักทรัพย์ส่วนหนึ่งที่รัฐบาลได้ถือครองอยู่จากช่วงวิกฤตมาเปลี่ยนสภาพให้เป็นหน่วยลงทุน ETF ซึ่งจดทะเบียนที่ตลาดหลักทรัพย์ฮ่องกง และกระจายขายหน่วยลงทุนจดทะเบียนนี้ให้กับผู้ลงทุนรายย่อยและสถาบันด้วยแผนการตลาดที่ให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีกับผู้ถือหน่วย
- เพื่อไม่ให้ตลาดได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากการปล่อยหลักทรัพย์ที่รัฐบาลเคยถือครองกลับสู่ตลาดรอง เมื่อกระจายขายหน่วยลงทุนส่วนแรกจนหมด รัฐบาลจึงค่อย ๆ นำเอากลุ่มหลักทรัพย์ส่วนที่เหลือออกมาแปลงสภาพให้เป็นหน่วยลงทุน ETF อีก และทำการกระจายขายหน่วยลงทุนจดทะเบียนนี้ให้กับผู้ลงทุนรายย่อยและสถาบันด้วยแผนการตลาดที่ให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีกับผู้ถือหน่วย เป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง (Tap mechanism)
- ภายหลังจากการปล่อยหลักทรัพย์ที่รัฐบาลเคยถือครองกลับสู่ตลาดรองตามที่ได้วางแผนไว้ ได้ให้บจ.ชั้นนำต่างชาติ (SSgA) เข้ามาเป็นผู้ดูแลกองทุนนี้แทน
- ปัจจุบัน กองทุน TraHK มีขนาด AUM ที่ใหญ่มากอยู่ที่ประมาณ 3,500 ล้านดอลลาร์สหรัฐ แต่มี daily average volume/ AUM อยู่เพียงร้อยละ 0.21 (ภาคผนวก 1) สาเหตุหลักที่ทำให้กองทุน TraHK มีสภาพคล่องต่ำ คือ
 - เป็นกองทุน ETF เดียวที่ไม่มี market maker คอยดูแลสภาพคล่อง
 - ด้วยแผนการตลาดแบบให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี เป็นแรงจูงใจทำให้ผู้ถือหน่วยลงทุนส่วนใหญ่ถือครองหน่วยลงทุนในระยะยาว ไม่นิยมซื้อขายเพื่อทำกำไรจากส่วนต่างทางราคา

ภาพที่ 14: รูปแบบการจัดตั้งกองทุน TraHK ที่ประเทศฮ่องกง

สรุปบทเรียนที่ทำให้กองทุน ETF ประสบความสำเร็จ

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารกองทุน ETF ต่างชาติชั้นนำ และ market maker ต่างชาติชั้นนำที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดตั้งกองทุน ETF ในต่างประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกนี้ พบว่า

สิ่งที่ช่วยให้กองทุน ETF ประสบความสำเร็จ

- มีคุณสมบัติพิเศษ ซึ่งรวมถึงดัชนีที่ใช้อ้างอิง ที่สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้ลงทุนเป้าหมาย เช่น กองทุน China 50 ETF มีคุณสมบัติพิเศษช่วยลดปัญหาเรื่อง QFII โดยเป็นอีกช่องทางหนึ่งสำหรับผู้ลงทุนต่างชาติที่ต้องการลงทุนในประเทศจีน
- กลุ่มผู้ลงทุนเป้าหมายเป็นการผสมอย่างสมดุลระหว่างผู้ลงทุนรายย่อยและผู้ลงทุนสถาบัน กล่าวคือเพื่อให้กองทุน ETF มีสภาพคล่องจากการซื้อขายของผู้ลงทุนรายย่อยหรือผู้ลงทุนสถาบันที่ต้องการลงทุนเพื่อทำกำไรจากส่วนต่างของราคา ในขณะที่มีเสถียรภาพพอสมควรจากการถือครองของผู้ลงทุนสถาบันที่ต้องการถือแบบระยะยาว (เช่น กองทุนภาครัฐ)
- บริหารจัดการให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับผลประโยชน์ไม่มากก็น้อย (incentive alignment) ซึ่งจะทำให้
 - Market maker ตกลงรับผิดชอบ (commit) ในการดูแลสภาพคล่อง ทั้งนี้สำหรับบางกรณีที่ไม่สามารถหาสิทธิประโยชน์ให้กับ market maker ได้ บลจ.ก็ยอมจ่ายเงินจ้าง market maker เพื่อให้มาทำหน้าที่นั้น
 - จูงใจให้มีการแนะนำให้ผู้ลงทุนลงทุนในหน่วยลงทุน ETF
- จัดให้มี distribution channel ที่สามารถเข้าถึงกลุ่มผู้ลงทุนเป้าหมาย เช่น ผ่านธนาคารพาณิชย์ internet trading
- ส่งเสริมให้มีวัฒนธรรมการลงทุนในกองทุนที่อ้างอิงดัชนี เช่น
 - ทำการตลาดและให้ความรู้ถึงประโยชน์ของการลงทุนในกองทุนรวม
 - ส่งเสริมให้มีบริการประเภท fee-based advisory โดยที่ปรึกษาทางการเงินจะได้รับเงินจากผู้ลงทุนโดยตรง ไม่ใช่ค่าคอมมิชชันจาก brokerage fee ซึ่งจะเป็นแรงจูงใจทำให้ที่ปรึกษาแนะนำตราสารประเภทต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับนโยบายการลงทุนของผู้ลงทุนนั้น ๆ แทนที่จะพยายามขายหลักทรัพย์ประเภทหุ้น

สิ่งที่มักทำให้กองทุน ETF ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

- จัดตั้งกองทุน ETF เพียงเพื่ออยากจะมีบ้าง หรือเพื่อจุดประสงค์อื่น ๆ โดยไม่ได้คำนึงถึงความต้องการของผู้ลงทุน เช่น กองทุน TraHK ถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นช่องทางให้กับรัฐบาลในการปล่อยหลักทรัพย์ต่าง ๆ ที่ถือครองอยู่ให้กลับคืนสู่ตลาดรอง
- ไม่มี **market maker** มาดูแลสภาพคล่อง ส่งผลทำให้กองทุน ETF ขาดสภาพคล่อง
- ไม่มีเครื่องมือทางการเงิน ระบบ และกฎเกณฑ์มารองรับการทำ **arbitrage** และ **market making** เช่น
 - กลุ่มหลักทรัพย์อ้างอิงขาดสภาพคล่อง
 - ไม่มีตราสารอนุพันธ์ที่อ้างอิงดัชนีเดียวกัน
 - ไม่อนุญาตให้ทำการขายชอร์ตทั้งหน่วยลงทุน ETF และกลุ่มหลักทรัพย์อ้างอิง

Reference

- Websites ของตลาดหลักทรัพย์ออสเตรเลีย จีน ฮองกง เกาหลี สิงคโปร์ ไต้หวัน และ มาเลเซีย
- ข้อมูลสถิติของ Investment Company Institute
- ข้อมูลสถิติของ World Federation of Exchanges
- ดร. ชาญวงศ์ กิรติวานิชย์ และภัสรา ชวาลกร. หนังสือเรื่อง “รู้วิเคราะห์ เจาะเรื่อง กองทุนรวม”.
- Hegde, S. and McDermott J. (November 2002). “The Market Liquidity of Diamonds, Q’s, and their Underlying Stocks”.
- รายงานวิจัยและข้อมูลสารสนเทศ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. “30 ปี ลงทุนสินทรัพย์ไทย ประเภทใดให้ผลตอบแทนสูงสุด”. SET Note Issue 5/2006.
- หนังสือชี้ชวนของกองทุนเปิดดัชนีพันธบัตรไทยเอบีเอฟ
- การสัมภาษณ์ผู้บริหารกองทุน ETF ต่างชาติชั้นนำ และ market maker ต่างชาติชั้นนำที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดตั้งกองทุน ETF ในต่างประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

ภาคผนวก 1: Key findings of selected ETFs in Asia

Name of ETF	Primary Exchange	# of Securities in Fund	Inception date	IPO Size* (Mil USD)	AUM (Mil USD)	Daily Avg Vol** (Mil USD)	Daily Avg Vol / AUM (%)	Mgmt fee (bp)	Expense Ratio (bp)	Mgmt Company	Fund advisor	Trustee	Custodian
Emerging Market													
iShares MSCI Emerging Markets Index Fund	AMEX	258	7-Apr-03	~25	1,887.29	560.00	29.67	0.0	76.0	BGFA	N/A	JPMorgan Chase	N/A
Australia													
streetTRACKS S&P / ASX 200	ASX	201	27-Aug-01	95	616.59	3.47	0.56	27.5	28.6	SSgA	N/A	SSgA	N/A
streetTRACKS S&P / ASX 50	ASX	50	27-Aug-01	53	32.53	0.04	0.11	27.5	28.6	SSgA	N/A	SSgA	N/A
China, incl Hong Kong													
China 50 ETF	Shanghai	50	23-Feb-05	660	514.60	11.48	2.23	50.0	60.0	China Asset Mgmt	SSgA & SSB	N/A	Industrial and Commercial Bank of China
Tracker Fund of Hong Kong (TraHK)	HKEx	33	12-Nov-99	4300	3,527.85	7.34	0.21	5.0	10.0	SSgA	N/A	SSB	N/A
iShares FTSE / Xinhua China 25	NYSE	25	8-Oct-04	~100	672.05	46.10	6.86	74.0	74.0	BGFA	N/A	Multiple trustees	N/A
Korea													
Kodex 200	KRX	100-150	14-Oct-02	139	331.61	10.99	3.31	40.0	67.0	Samsung Investment Trust	BGI	HSBC	N/A
iShares MSCI South Korea Index Fund	NYSE	73	10-May-00	~30	326.65	58.03	17.77	0.0	74.0	BGFA	N/A	JPMorgan Chase	N/A
Singapore													
streetTracks Straits Times Index	SGX	48	17-Apr-02	24	353.72	0.11	0.03	0.0	28.0	SSgA	N/A	DBS Trustee	N/A
iShares MSCI Singapore Index Fund	NYSE	40	12-Mar-96	Not disclosed	181.12	7.37	4.07	0.0	59.0	BGFA	N/A	JPMorgan Chase	N/A
Taiwan													
iShares MSCI Taiwan Index Fund	NYSE	98	20-Jun-00	~80	1,619.45	41.59	2.57	0.0	59.0	BGFA	N/A	JPMorgan Chase	N/A
Polaris Taiwan 50	TSE	50	30-Jun-03	115	1,001.38	7.97	0.80	32.0	37.0	Polaris Securities Investment	SSgA	N/A	Chinatrust Commercial Bank
Malaysia													
iShares MSCI Malaysia Index Fund	NYSE	74	12-Mar-96	Not disclosed	330.64	6.93	2.10	0.0	59.0	BGFA	N/A	JPMorgan Chase	N/A

* Information provided by BGI or SSgA

** Daily average volume for the past 6 months

Source: Bloomberg as of August 4, 2006

ภาคผนวก 2: ตารางเปรียบเทียบค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่เรียกเก็บจากผู้ซื้อหรือผู้ถือหน่วยลงทุนหรือกองทุนรวมแบบ index fund ในประเทศไทย

	1AMSET50	FAM50BP	FAM50LTF	AJFLTF50	AJFRMF100	M-S50
1. ค่าใช้จ่ายที่เรียกเก็บจากผู้ซื้อหรือผู้ถือหน่วยลงทุน (ร้อยละของมูลค่าหน่วยลงทุน)						
1.1 ค่าธรรมเนียมการขายหน่วยลงทุน (front-end fee)	≤ 0.25%	-	-	0.25	-	-
1.2 ค่าธรรมเนียมการรับซื้อคืนหน่วยลงทุน (back-end fee)	-	-	≤ 0.25%	0.5	-	-
1.3 ค่าธรรมเนียมการสับเปลี่ยนหน่วยลงทุน (switching fee)	-	-	≤ 0.25%	0.25	-	-
1.4 ค่าใช้จ่ายในการซื้อขายหลักทรัพย์ (เก็บเข้ากองทุน)	-	-	-	-	-	-
2. ค่าใช้จ่ายที่เรียกเก็บจากผู้ซื้อหรือผู้ถือหน่วยลงทุน (ตามที่จ่ายจริง)						
2.1 ค่าธรรมเนียมการโอนหน่วยลงทุน	-	ตามที่จ่ายจริง	-	-	10฿/1000unit	50฿/case
2.2 ค่าธรรมเนียมในการซื้อขายหลักทรัพย์	< 0.3% ของมูลค่าหน่วยลงทุนที่ส่งขายคืน	-	-	-	-	ตามที่จ่ายจริง
2.3 ค่าธรรมเนียมในการโอนค่าขายคืนหน่วยลงทุนเข้าบัญชีเงินฝาก	-	-	-	-	-	-
2.4 ค่าธรรมเนียมการเปลี่ยนชื่อ สกุ ที่อยู่ การออกไปหน่วยลงทุน	-	ตามที่จ่ายจริง	ตามที่จ่ายจริง	-	-	-
2.5 ค่าธรรมเนียมการออกสมุดบัญชีแสดงสิทธิในหน่วยลงทุนใหม่	-	-	-	-	-	-
3. ค่าใช้จ่ายที่เรียกเก็บจากกองทุนรวม (fund's direct expenses) (% of NAV ต่อปี)						
3.1 ค่าธรรมเนียมการจัดการ (management fee)	0.43	≤ 0.45	≤ 1.5	0.50	0.5	0.42
3.2 ค่าธรรมเนียมผู้ดูแลผลประโยชน์ (trustee fee)	0.06	≤ 0.055	≤ 0.11	0.06	0.04	0.06
3.3 ค่าธรรมเนียมนายทะเบียนหน่วยลงทุน (registrar fee)	0.11	≤ 0.12	≤ 0.14	0.125	0.125	0.11
3.4 ค่าธรรมเนียมที่ปรึกษากองทุน	-	-	ตามที่จ่ายจริง	-	-	-
3.5 ค่าจัดทำรายงานประจำปี	0.01	ตามที่จ่ายจริง	ตามที่จ่ายจริง	-	-	-
3.6 ค่าใช้จ่ายในการสอบบัญชี	0.01	ตามที่จ่ายจริง	ตามที่จ่ายจริง	-	-	0.04
3.7 ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ*	0.02	ตามที่จ่ายจริง	ตามที่จ่ายจริง	-	-	0.16
4. ค่าใช้จ่ายในการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ และส่งเสริมการขายที่เรียกเก็บจากกองทุนรวม (% of NAV ต่อปี)						
4.1 ในช่วงเสนอขายหน่วยลงทุนครั้งแรก	-	ตามที่จ่ายจริง แต่ไม่เกิน 0.1 (ของ FAM50LTF จะไม่เกิน 2 MB)		-	-	-
4.2 ภายหลังเสนอขายหน่วยลงทุนครั้งแรก	-			-	-	-
5. สัดส่วนค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่เรียกเก็บจากกองทุนรวม/NAV	0.64			0.685	0.665	0.79

* ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เช่น ค่าไปรษณียากร, ค่าประกาศหนังสือพิมพ์, ค่าใช้จ่ายงานทะเบียนกองทุน (Registration Expenses), ค่าประกาศแจ้งความ, ค่าภาษีมูลค่าเพิ่ม เป็นต้น

Source: หนังสือชี้ชวนของกองทุน

ภาคผนวก 2: ตารางเปรียบเทียบค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่เรียกเก็บจากผู้ซื้อหรือผู้ถือหน่วยลงทุนหรือกองทุนรวมแบบ index fund ในประเทศไทย (ต่อ)

	SCBSET	UOBSAS100	TMB50DV	TMB50	TMB50RMF
1. ค่าใช้จ่ายที่เรียกเก็บจากผู้ซื้อหรือผู้ถือหน่วยลงทุน (ร้อยละของมูลค่าหน่วยลงทุน)					
1.1 ค่าธรรมเนียมการขายหน่วยลงทุน (front-end fee)	-	0.5	-	-	-
1.2 ค่าธรรมเนียมการรับซื้อคืนหน่วยลงทุน (back-end fee)	0.1	0.5	-	-	-
1.3 ค่าธรรมเนียมการสับเปลี่ยนหน่วยลงทุน (switching fee)	≤ 1.2	0.5	-	-	-
1.4 ค่าใช้จ่ายในการซื้อขายหลักทรัพย์ (เก็บเข้ากองทุน)	-	-	0.25	0.25	0.25
2. ค่าใช้จ่ายที่เรียกเก็บจากผู้ซื้อหรือผู้ถือหน่วยลงทุน (ตามที่จ่ายจริง)					
2.1 ค่าธรรมเนียมการโอนหน่วยลงทุน	10฿/1000unit	10฿/500unit	5฿/1000unit	5฿/1000unit	-
2.2 ค่าธรรมเนียมในการซื้อขายหลักทรัพย์	-	-	-	-	-
2.3 ค่าธรรมเนียมในการโอนค่าขายคืนหน่วยลงทุนเข้าบัญชีเงินฝาก	-	ตาม bank กำหนด	-	-	-
2.4 ค่าธรรมเนียมการเปลี่ยนชื่อ สกุล ที่อยู่ การออกใบหน่วยลงทุน	-	50฿/case	-	-	-
2.5 ค่าธรรมเนียมการออกสมุดบัญชีแสดงสิทธิในหน่วยลงทุนใหม่	-	-	-	50฿/case	-
3. ค่าใช้จ่ายที่เรียกเก็บจากกองทุนรวม (fund's direct expenses) (% of NAV ต่อปี)					
3.1 ค่าธรรมเนียมการจัดการ (management fee)	0.80135	≤ 1.7	0.45	0.42	0.45
3.2 ค่าธรรมเนียมผู้ดูแลผลประโยชน์ (trustee fee)	0.05342	≤ 0.078	0.04	0.04	0.04
3.3 ค่าธรรมเนียมนายทะเบียนหน่วยลงทุน (registrar fee)	0.16027	≤ 0.12	0.06	0.06	0.06
3.4 ค่าธรรมเนียมที่ปรึกษากองทุน	-	-	-	-	-
3.7 ค่าจัดทำรายงานประจำปี	0.0102	-	-	-	-
3.8 ค่าใช้จ่ายในการสอบบัญชี	0.0178	-	ตามที่จ่ายจริง	-	-
3.12 ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ *	0.02602	-	ตามที่จ่ายจริง	0.04	-
4. ค่าใช้จ่ายในการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ และส่งเสริมการขายที่เรียกเก็บจากกองทุนรวม (% of NAV ต่อปี)					
4.1 ในช่วงเสนอขายหน่วยลงทุนครั้งแรก	-	≤ 0.5	-	-	-
4.2 ภายหลังเสนอขายหน่วยลงทุนครั้งแรก	-	≤ 0.5	-	-	-
5. สัดส่วนค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่เรียกเก็บจากกองทุนรวม/NAV	1.08914			0.56	

* ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เช่น ค่าไปรษณียากร, ค่าประกาศหนังสือพิมพ์, ค่าใช้จ่ายงานทะเบียนกองทุน (Registration Expenses), ค่าประกาศแจ้งความ, ค่าภาษีมูลค่าเพิ่ม เป็นต้น

Source: หนังสือชี้ชวนของกองทุน

ภาคผนวก 3: ตารางแสดงการเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายระหว่างกองทุน ETFs และ Open-Ended Mutual Funds

Expenses of ETFs VS Open-ended mutual funds in the US

ETFs	Average Expense Ratio (bps)	Open-end Mutual Funds	Average Expense Ratio (bps)
US Broad Markets	22	Actively Managed Domestic Equity	155
US Large Cap	19	Actively Managed Int'l Equity	189
US Mid Cap	22	Passive/Indexe d Domestic Equity	75
US Small Cap	21	Passive/Indexe d Int'l Equity	95
Value/Growth	24	Passive/Indexe d Fixed Income	39
US Sector	43		
International Equity	56		
All Equity	39		
Fixed Income	17		

Source: Morgan Stanley Strategies, October 12, 2004

Expenses of ETFs VS Open-ended mutual funds in the Europe

ETFs	Average Expense Ratio (bps)	Open-end Mutual Funds	Average Expense Ratio (bps)
European Sector Exposure	50	Average Actively Fund TER	162
US Sector Exposure	55	Average Index Fund TER	120
Global Sector Exposure	84	Average Bond Fund TER	99
Country Exposure Europe	41		
Country Exposure US	40		
Country Exposure Japan	70		
Style	58		
Regional Exposure Europe	47		
Regional Exposure Global	48		
Fixed Income	17		
All Equity	46		
Average Overall ETFs	43		

Source: Morgan Stanley Strategies, October 12, 2004

ภาคผนวก 4: Profile of well-reputed ETF managers

Manager	No. of ETFs	AUM(U\$ bn)	Market Share %
BGI (Barclays Global Investors)	149	195	46.8
SSgA (State Street Global Advisors)	51	93	22.2
Bank of New York	6	30	7.2
Nomura Asset Management	5	16	3.9
Lyxor International AM	19	13	3.1
Total	226	347	83.2

Source: Morgan Stanley, ETFs end of year 2005 review